

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

ÚSTAV TRANSLATOLOGIE

Diplomová práce

Rostislav Valvoda

Překlady české literatury do angličtiny

Translations of Czech Literature into English

Praha 2012

Vedoucí práce: Mgr. Šárka Tobrmanová, D.Phil.

Rád bych na tomto místě poděkoval své školitelce Mgr. Šárce Tobrmanové, D.Phil., za trpělivost i podporu a dále za cenná nasměrování v začátcích Davidu Shortovi, Susan Halsteadové a Robertu Pynsentovi.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 12. 2012

.....

KLÍČOVÁ SLOVA

česká literatura – překlad do angličtiny – bibliografie – dějiny překladu – Koptun

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zaměřuje na překlad české literatury do angličtiny s cílem poskytnout přehled o jeho historickém vývoji (především z kvantitativní perspektivy).

Hlavním nástrojem k tomuto účelu je aktuální bibliografie českého literárního překladu do angličtiny, sestavená v rámci této práce v návaznosti na existující výzkum dané oblasti. Představená bibliografie obsahuje přibližně 2500 záznamů o přeložených dílech českých autorů, publikovaných buď coby samostatné knihy, nebo v rámci antologií, a to od počátku moderního překladu až do roku 2010. Vedle excelové verze přiložené k této práci má bibliografická databáze i verzi webové aplikace, která by měla do budoucna umožňovat průběžnou a snadnou aktualizaci dat. Hlavní metodou této části práce je sběr dat.

Vedle toho práce konkrétně popisuje metodu i řešené metodologické problémy. Tento popis, sloužící k hlubšímu pochopení povahy údajů v databázi i jejich sběru, má význam pro badatele se zájmem o práci s daty a představuje cenná vodítka pro ty, kteří by podobným způsobem chtěli zpracovávat jinou jazykovou oblast.

Na základě sebraných dat práce dává poznat základní obrysy českého literárního překladu do angličtiny: popisuje hlavní trendy v historii i současnosti, vyzdvihuje 15 nejvydávanějších českých autorů a podrobněji se věnuje převedení jejich díla do angličtiny, zmiňuje také významnější překladatele. Hlavní metodou těchto částí práce je deskripce.

V závěru práce autor rozebírá teze o faktorech ovlivňujících obraz české literatury v anglickém překladu. Vedle společenských faktorů vzniku a vydávání překladů, působících zvláště v případě významných historických událostí (jako Pražské jaro či prisouzení Nobelovy ceny), zdrůrazňuje autor v českém literárním překladu do angličtiny subjektivní motivace

překladaatelů, autorů a často i samotných nakladatelů, jež jsou nezřídka hlavní příčinou pořízení a vydání překladu díla českého autora.

K práci je přiložen audiozáznam přibližně hodinového rozhovoru s Ewaldem Osersem, jedním z nejaktivnějších překladatelů české literatury do angličtiny, z prosince 2008.

KEY WORDS

Czech Literature – Translation into English – Bibliography – Translation History – Kovtun

ABSTRACT

This MA thesis focuses on translation of Czech literature into English offering a historical account of its development (mainly from a quantitative perspective).

To achieve this, an up-to-date bibliography of Czech literary translation into English has been compiled drawing upon existing research in the field. Covering Czech literary translation into English from its modern beginnings up to 2010, the bibliography contains about 2,500 records of works of Czech authors published either as separate books or in anthologies. Apart from the Excel version of bibliography enclosed to this thesis, the bibliography is also available as a web application enabling easy and ongoing updating in the future. Data collection was the main method of this part of the thesis.

In addition, the thesis discusses in detail its methods and methodological issues helping better understand the nature of data and process of their collection. This is particularly useful for translation history researchers and for anyone interested in mapping literary translation into another language.

The thesis also gives a basic outline of Czech literary translation into English summarizing major trends both in history and the present day, highlighting 15 most published Czech authors and discussing in more detail

the renderings of their works into English; it also mentions major translators. These parts of the thesis use a method of description.

Finally, the thesis analyzes some of the key assumptions on translation of Czech literature into English. Apart from social or political factors behind publishing of Czech literature translations (playing some role especially at times of historic events, such as Prague Spring or awarding of Nobel Prize), the thesis emphasizes translators', authors' and occasionally even publishers' personal motivations that are often the major reason for a translation of a Czech author to be created and published.

An audio recording of conversation (about one hour in length) with Ewald Osers, one of most prolific translators of Czech literature into English, is enclosed to the thesis.

OBSAH

1. PŘEDMLUVA	8
2. ÚVOD	9
2.1 DOSAVADNÍ VÝZKUM A ZDROJE	9
2.2 CÍLE	11
2.3 TEZE	12
3. PROBLÉMY, POPIS BIBLIOGRAFICKÝCH NÁSTROJŮ	13
3.1 VYMEZENÍ POLE	13
3.2 ROZSAH SBÍRANÝCH DAT, ZDROJE, METODA	14
3.2.1 ZDROJE	14
3.2.2 METODA	16
3.2.3 OVĚŘOVÁNÍ	20
3.3 ROZSAH SBÍRANÝCH DAT, POPIS DATABÁZE	21
3.3.1 ROZSAH SBÍRANÝCH DAT	21
3.3.2 OTEVŘENÁ DATABÁZE	25
4. ČESKÁ LITERATURA V ANGLICKÉM PŘEKLADU: PŘEHLEDY	26
4.1 OBRAZ ČESKÉ LITERATURY V ANGLIČTINĚ	26
4.2 PŘEHLEDY A STATISTIKY	28
4.2.1 FENOMÉN ČAPEK	28
4.2.2 CELKOVÁ BILANCE	34
4.2.3 POČÁTKY	37
4.2.4 DVACÁTÉ STOLETÍ	40
5. TEZE – DISKUSE	60
6. ZÁVĚR	68
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	71
8. PŘÍLOHY	76

1. PŘEDMLUVA

Jádrem práce je databáze shromažďující údaje o překladu české literatury do angličtiny, která navazuje na existující bibliografické dílo a rozšiřuje je. Webová verze databáze by měla usnadnit následnou průběžnou aktualizaci. Vedle toho práce přináší základní přehled o nejvydávanějších autorech a dílech české literatury v angličtině, nastiňuje možné příčiny, proč určití autoři nebo jejich díla byli překládáni častěji než jiní, zmiňuje se o faktorech, majících vliv na vydávání překladů.

Není ovšem záměrem této práce zevrubně analyzovat obraz české literatury v anglickém překladu, ani hodnotit jednotlivé překladové počiny. To by vyžadovalo výrazné zúžení perspektivy i odlišný aparát literatury a dovedností. Pokud je v některé souvislosti hodnocení překladu zmíněno, jde zpravidla o mínění hodnověrných autorů.

Naopak spíše než kvalitativní tato práce díky databázi přináší specifickou, kvantitativní, perspektivu na vývoj českého překladu do angličtiny. Celkový pohled, od počátků až k dnešku, je v mnohém podnětný a poskytuje jistě řadu nečekaných poznatků, nicméně na druhou stranu je třeba mít na paměti, že kvantitativní perspektiva v dějinách překladu má jen omezenou relevanci a bez konfrontace s konkrétními okolnostmi vzniku překladu konkrétního díla může vést k zavádějícím závěrům.

Tato práce tedy více než, že by dospívala k vlastním závěrům, připravuje materiál pro další bádání v dějinách překladu.*

---

* Na základě oficiální žádosti, potvrzené děkanem FF UK, bylo zadání diplomové práce v průběhu plnění úkolu pozměněno a práce je psána v češtině (v angličtině je zpracována pouze databáze).

2. ÚVOD

2.1 DOSAVADNÍ VÝZKUM A ZDROJE

V oblasti bibliografické tato práce navazuje na jediné a mezi zahraničními bohemisty značně ceněné dílo George J. Kovtuna **Czech and Slovak Literature in English: A Bibliography**¹, rozsáhlou bibliografií mapující překlady české a slovenské literatury do angličtiny od počátku písemnictví až do poloviny 80. let, kdy bibliografie vyšla poprvé. Vydání bibliografie z roku 1988 pak přineslo jen částečnou aktualizaci. Kromě překladů poezie, prózy a dramatu Kovtunova bibliografie zahrnuje i soupis antologií zahrnující překlady folklórních textů z češtiny a slovenštiny a také významná díla z oblasti historie a literární kritiky.

Kritický pohled na překlad české literatury do angličtiny poskytuje **Encyclopedia of Literary Translation into English**², kde je na několika stranách zachycen historický vývoj překládání z češtiny do angličtiny pod heslem *Czech*, samostatná hesla jsou dále věnována osmi českým autorům, jejichž díla jsou do angličtiny dlouhodobě opakovaně překládána a vydávána (Karel Čapek, Jaroslav Hašek, Václav Havel, Miroslav Holub, Bohumil Hrabal, Milan Kundera, Jaroslav Seifert, Josef Škvorecký). Autorem obecného hesla *Czech* stejně jako většiny hesel autorských je bohemista James Patridge (výjimku tvoří heslo o Milanu Kunderovi, jehož autorkou je Sarah K. Farrantová, a heslo o Jaroslavu Seifertovi z pera Dany Loewy). Encyklopedie je jedinečná tím, že nejen popisuje vývojové tendence, ale především hodnotí jednotlivé překladatelskou tvorbu, ať už na překladu jednoho konkrétního vybraného díla nebo tvorby překladatele obecně.

Encyklopedie překladu do angličtiny **The Oxford Guide to Literature in English Translation**³ se věnuje na stranách 196–200 literatuře přeložené

---

¹ KOVTUN, George J. *Czech and Slovak Literature in English: A Bibliography*. Second edition, 1988. Washington : Library of Congress

² CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. 2000. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers

³ FRANCE, Peter (ed.). *The Oxford Guide to Literature in English Translation*. Oxford, New York : Oxford University Press. 2000. s. 196–200

z češtiny a slovenštiny (byť slovenštině je v rámci hesla věnováno cca 5 % prostoru). Heslo poskytuje stručný přehled členěný podle historických epoch, největší pozornost je věnována vývoji po roce 1948. Ačkoli jde o hutný, informačně nasycený, přehledový text, autor hesla James Naughton se nevyhýbá hodnocení samotných autorů (např. z hlediska vývoje popularity u anglosaských čtenářů) či zdařilosti jejich překladů.

Na Masarykově univerzitě byla v roce 2006 obhájena diplomová práce **Czech Literature in English Translation** autorky Dany Soukupové⁴. Práce má dvě základní části: 1. První část popisuje historický vývoj překladu české literatury do angličtiny, opírá se přitom o *Encyklopedia of Literary Translation into English* (hesla zpravidla z pera britského bohemisty Jamese Partridge) do té míry, že se Soukupová pohybuje na hranici převyprávění. 2. V části druhé Soukupová uvádí krátké medailonky význačných postav anglického překladu české beletrie. Cenné jsou odpovědi, které Soukupová získala od některých překladatelů pomocí dotazníku k tématům, jako je motivace k překládání české literatury, zadavatelé literárních překladů, odezva čtenářů a hlavní obtíže při překládání literatury. Soukupová dále sestavila krátké „medailonky“ nakladatelství, která se překladovými tituly z češtiny zabývají nejčastěji.

Internetovým zdrojem zabývajícím se obrazem české literatury v zahraničí je **Portál České literatury**⁵, který byl původně spravován Ministerstvem kultury ČR, od roku 2009 jej převzal Institut umění. Portál poskytuje i bibliografii českých děl přeložených do různých jazyků; ta je ovšem značně nekompletní a za dobu řešení této diplomové nevykazuje známky výrazného rozšiřování. Rozhraní bibliografie navíc není právě uživatelsky přívětivé.

---

⁴ SOUKUPOVÁ, D. *Czech Literature in English Translation* [online].

URL:<is.muni.cz/th/64398/ff_m/Magisterska_diplomova_prace.doc> [cit. 2011-09-18]. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře anglistiky a amerikanistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Simona Mazáčová

⁵ *Vítejte na Portálu české literatury* [online]. Praha : Institut umění. URL: <<http://www.czechlit.cz>> [cit. 2011-09-18]

On-linovou bibliografii překladů z desítek jazyků spravuje také UNESCO pod názvem **Index Translationum**⁶. Tato bibliografie ovšem nerozlišuje mezi překlady literárními a překlady publikací z celé řady humanitních a přírodovědných oborů. V oblasti beletrie je tato bibliografie nekompletní, obsahuje jen vybrané knihy či autory, jiné zcela pomíjí. Z anglických překladů Karla Čapka například uvádí jen 25 položek (oproti necelým 200 obsaženým v této zpracované databázi).

K dispozici je i databáze Česká literatura v exilu (1948–1989) spravovaná Ústavem pro českou literaturu AV ČR⁷, která vychází z knihy Františka Knoppa Česká literatura v exilu 1948–1989⁸. Tato bibliografie zahrnuje všechny knihy vydané v českých exilových nakladatelstvích; převážně jde však o díla vydaná v češtině, překlady jsou zastoupeny jen menšinově.

2.2 CÍLE

Primárním cílem této práce je sestavení databáze českého literárního překladu do angličtiny od počátků až k dnešku. Webová verze bibliografie by měla následně sloužit českým i zahraničním bohemistům a dalším badatelům, například při zkoumání recepce české literatury v anglojazyčném prostředí. O databázi od samého počátku jevil zájem Ústav české literatury a literární vědy FF UK, který by ji do budoucna měl spravovat a aktualizovat. Bibliografie je rovněž užitečná jako referenční zdroj při výuce češtiny a české literatury pro dohledávání českých autorů dostupných v angličtině. A dále lze předpokládat, že bibliografii budou využívat i zájemci z řad překladatelů či široké veřejnosti (například při dohledávání názvu díla v anglickém překladu). Základní metodou této části práce je sběr dat.

Sekundárním cílem práce je popis metody sběru dat za využití nových a stále se vyvíjejících bibliografických nástrojů. Metoda může sloužit všem,

---

⁶ *Index Translationum* [databáze online]. Paris : UNESCO. URL: <<http://www.unesco.org/xtrans/bsform.aspx?lg=0>> [cit. 2011-09-16]. World Bibliography of Translation

⁷ *Česká literatura v exilu* [databáze online]. Praha : Ústav pro českou literaturu AV ČR. URL: <<http://isis.ucl.cas.cz/?form=cle>> [cit. 2011-09-17]

⁸ KNOPP, F. *Česká literatura v exilu 1948–1989*. Praha : Makropulos. 1996.

kteří budou zpracovávat jinou jazykovou oblast překladu obdobným způsobem, což vzhledem k postupné elektronizaci zdrojů lze předpokládat. Součástí popisu metody je i diskuse metodologických problémů, rozhodnutí, která byla při tvorbě databáze učiněna. Základní metodou této části práce je deskripce.

Terciárním cílem práce je shrnutí a statistický popis sebraných dat a na základě toho rozebrání stanovených tezí.

2.3 TEZE

Tato práce ověřuje na materiálu tři teze týkající se volby původních děl k překladu:

1. Překlad literatury se odvíjí od celkového zájmu publika v cílové zemi o danou jazykovou oblast. Tento zájem vyplývá ze širších politicko-společenských souvislostí. Proto lze například předpokládat nárůst zájmu o českou literaturu a s ním i počet překladů po událostech, jako je Pražské jaro roku 1968 nebo pád komunismu v roce 1989.

2. Překlad literatury odráží i spoluvytváří obraz zdrojové kultury v kultuře cílové. Proto lze předpokládat četnější vydávání překladů autorů a děl, která zapadají do – často stereotypizovaných – představ cílové kultury o kultuře zdrojové.

3. Protikladnou tendencí oproti dvěma předchozím tezím zdůrazňujícím kulturní či společenské příčiny pro to, proč jsou některá díla a autoři překládáni častěji než jiní, je subjektivita, často obtížně interpretovatelná skrze „kulturní poptávku“. Výrazný podíl na výběru autorů a děl k překladům mají subjektivní preference překladatele, nakladatelů nebo často i kontakty samotných autorů s překladateli.

3. METODOLOGICKÉ PROBLÉMY, BIBLIOGRAFICKÉ NÁSTROJE

3.1 VYMEZENÍ POLE

Na počátku tvorby databáze bylo potřeba zodpovědět si několik základních otázek, od níž se měl následně odvíjet obsah databáze i metoda sběru dat.

Co vlastně přesně chápeme pod pojmem „česká literatura“? Zahrnujeme do něj i literaturu dětskou? A co esejistická či publicistická tvorba? A co vlastně znamená „česká“? Budeme považovat Franze Kafku nebo Lenku Reinerovou za české autory, nebo se budeme striktně držet vymezení „česky píšící“ autoři? A jak se v takovém případě stavět k bohemikální, latinsky psané, tvorbě středověku/raného novověku či jednotlivým z Kunderových románů, kde není jasné, zda vznikly česky nebo francouzsky?

Stanovit přesné meze literatury by bylo samo o sobě značně problematické a zvažovat nad každým dílem, nakolik stanoveným mezím odpovídá, by bylo z hlediska budování databáze zcela nemyslitelné.

Řešením složitých otázek po hranicích literatury se ukázala být změna perspektivy: nedefinovat literaturu skrze jednotlivá díla, ale skrze jejich autory a databázi tak budovat podle autorského klíče. Tato metoda jednak navazuje na doposud největší bibliografické dílo Kovtunovo a jednak dává šanci využít další autoritativní publikace (Slovník českých spisovatelů⁹ a onlinový Slovník české literatury po roce 1945¹⁰).

Při tvorbě databáze sehrály zásadní roli dvě referenční publikace: 1. Kovtunova bibliografie *Czech and Slovak Literature in English: A Bibliography* a 2. Slovník českých spisovatelů (ze slovníku byli vybíráni pouze literárně činní autoři). Autor níže popsaným postupem ověřoval existenci překladů u všech autorů uvedených v těchto dvou publikacích. Kromě toho byla podobným způsobem ověřena existence překladů u autorů, kteří byli zařazeni do novějších antologií české literatury v překladu, a to i v případě, že ani v jedné ze zmíněných publikací uvedeni nebyli.

---

⁹ MENCLOVÁ, V. & VANĚK, V. et al. *Slovník českých spisovatelů*. Praha : Libri. 2005

¹⁰ *Slovník české literatury po roce 1945* [databáze online]. Praha : Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR. URL: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz>> [cit. 2011-09-13]

U ověřovaných autorů byla pak zařazována všechna díla – s tím předpokladem, že uživatele zajímá celkový obraz díla autora v angličtině (tak například u Havla byly kromě dramát a zásadních esejů jako *Moc bezmocných* také výbory jeho projevů). Výjimku z tohoto principu tvořily například vědecké články Miroslava Holuba.

Z těchto předpokladů následně vychází odpovědi na některé z otázek v úvodu této kapitoly: S odkazem na Kovtuna byla do databáze zařazena bohemikální latinsky psaná díla (např. *Kosmova kronika česká*) a také lašsky píšící básník Óndra Łysohorsky. Jinak ovšem byli do databáze zařazováni jen česky píšící autoři (tedy ne například Lenka Reinerová či Franz Kafka). S logikou zájmu o dílo autora v angličtině jako celku ovšem byla například zařazena všechna Kunderova díla v angličtině (bez ohledu na to, zda vznikala původně v češtině či francouzštině).

3.2 ROZSAH SBÍRANÝCH DAT, ZDROJE, METODA

3.2.1 ZDROJE

V současné době se poměrně dynamicky rozvíjejí velké bibliografické projekty, shromažďující obrovské soubory dat z knihoven po celém světě. Díky tomu při tvorbě překladové databáze nebylo nutné vyhledávat překladové tituly jen v několika katalozích vybraných velkých knihoven (např. Library of Congress – z níž vycházel Kovtun – nebo British Library), bylo možné díky těmto projektům vyhledávat současně v celé síti knihoven najednou. Díky tomu byla objevena vydání, která by jinak zůstala přehlédnuta (např. překlady dvou her Karla Čapka z pera Voyena Koreise vydané v Austrálii a dostupné jen v několika tamních knihovnách). Jako nejspolehlivější nástroje se během testovací fáze pro svou rozsáhlost ukázaly především dva velké bibliografické projekty: A. WorldCat.org¹¹ a B. OpenLibrary.org¹².

---

¹¹ *WorldCat.org* [databáze online]. Online Computer Library Center. URL: <<http://www.worldcat.org>> [cit. 2011-09-17]. The World's Largest Library Catalog

¹² *Open Library* [databáze online]. Internet Archive. URL: <<http://openlibrary.org>> [cit. 2011-09-18]

A. WorldCat.org

WorldCat.org je souborný katalog zahrnující údaje ze všech knihoven sdružených v asociaci Online Computer Library Center. Podle Jednotné informační brány¹³ je WorldCat „neobsáhlejším a nejúplnějším katalogem na světě“. Heslo WorldCat na Wikipedii¹⁴ uvádí, že souborný katalog zahrnuje údaje ze 71 000 knihoven ve 112 zemích světa a obsahuje přes 150 milionů bibliografických záznamů knih, periodických publikací, článků, videozáznamů, zvukových nahrávek, elektronických knih, not, genealogických odkazů, kulturních artefaktů, digitálních objektů, webových stránek atd.

B. OpenLibrary.org

O poznání menším využívaným katalogem je projekt OpenLibrary.org, realizovaný americkou neziskovou organizací Internet Archive. V současnosti databáze OpenLibrary.org sdružuje data přibližně ze 150 knihoven, její hlavní předností je však zaměření na zpřístupňování naskenovaných knih, zvláště starých tisků. Nabízí tak například on-line Lyru czecho-slovanskou, jednu z prvních antologií české poezie v angličtině vůbec (z roku 1849). Tato charakteristika zvláště dobře posloužila při ověřování údajů o konkrétním vydání titulu.

Poměrně často byly využívány ještě tyto zdroje:

C. Google Books

Zpřístupnění částí naskenovaných knih je také výhodou databáze Google Books. Tu buduje společnost Google ve spolupráci s převážně severoamerickými univerzitami od roku 2004. Zpřístupňuje především knihy nepodléhající autorským právům, tedy hlavně staré tisky, podle Googlu bylo v roce 2010 naskenováno 15 milionů knih.

---

¹³ *Souborný katalog WorldCat* [online]. Praha : Národní knihovna ČR a Ústav výpočetní techniky Univerzity Karlovy v Praze. URL: <<http://info.jib.cz/news/souborny-katalog-worldcat>> [cit. 2011-09-18]

¹⁴ *WorldCat* [online]. Wikimedia Foundation. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/WorldCat> > [cit. 2011-09-18]

D. Amazon

Tento globální Internetový obchod nabízí informace o velkém množství titulů a především poskytuje náhledy obálek a tiráží. Dává tak šanci nahlédnout do bibliografických údajů knih. Jeho výhodou je také zcela odlišný princip budování databázem, což sehrálo důležitou roli především při ověřování dat získaných z databází knihoven.

Okrajově byly pro referenci použity i další zdroje – například: www.bookfinder.com nebo www.librarything.com

3.2.2 METODA

Autor databáze vyhledával přeloženou českou literaturu publikovanou trojím způsobem:

1. Jako celé překlady původního českého díla (román, sbírka, hra), jedno původní české dílo pak odpovídá jednomu překladu. Jde o praxi běžnou u českých autorů proslavených v zahraničí (Čapek, Hašek atd.). Vydání samostatné knihy věnované výhradně jednomu autorovi a jen jednomu z jeho děl je pochopitelně prestižnější forma edice.

2. Jako antologie české literatury, tedy knihy obsahující překlady různých českých autorů (např. *Czech Plays* představující Havla, Klímu, Topola a Fischerovou). Často taková vydání kombinují autory již proslavené s těmi méně známými – podle všeho proto, aby známé jméno přitáhlo pozornost k dosud nepoznanému autorovi.

3. V rámci rozsáhlých antologií evropské nebo světové literatury, jde typicky o překlady úryvků či krátkých povídek v antologiích próz nebo několika básní v případě poezie (např. *Anthology of Holocaust Literature* obsahující Lustigovu povídku Štěpán a Anna). Antologie bývají tvořeny nejčastěji podle tematického či geografického klíče.

Část překladů české literatury vychází také v literárních časopisech a v současné době na internetu. Tyto ovšem při tvorbě databáze nebyly systematicky vyhledávány. Překlady z časopisů do databáze byly zařazeny

v případě, že časopisy jsou katalogizovány v knihovnách a jsou tak dostupné přes Worldcat.org (jde například o americký literární časopis *Poet Lore*, slavistická ročenka Univerzity v Michiganu *Cross Currents* nebo britský literární časopis *Granta*). Tyto záznamy jsou pak v databázi řazeny stejným způsobem jako antologie.

První fáze sběru dat, během níž se postupně podařilo nalézt nejefektivnější metodu vyhledávání a ověřování údajů o překladech, spočívala v aktualizaci Kovtunovy bibliografie. Z této publikace byly přeneseny všechny údaje o českých autorech (publikace totiž obsahuje také spisovatele slovenské a dále český folklór i zásadní literárněvědná díla). A tyto záznamy byly tímto způsobem aktualizovány: 1. u uvedených titulů byla dohledána vydání nová (publikovaná od poloviny 80. let) či Kovtunem opomenutá; 2. překlady nových či jiných titulů autorů uvedených v Kovtunově bibliografii. Přesná Kovtunova metoda sběru není známa, nicméně lze předpokládat, že vycházel především z katalogu Library of Congress (podle encyklopedie Britannica největší světové knihovny¹⁵), kde dlouhá léta pracoval a kde měl českou a slovenskou literaturu přímo na starosti. V jeho bibliografii naopak například chyběly údaje o některých překladech vydaných v Československu.

Metoda tvorby této databáze se díky moderním bibliografickým nástrojům lišila od té Kovtunovy. Autor databáze nevycházel z údajů jedné – jakkoli obsáhlé – knihovny, ale díky katalogu Worldcat.org bylo možné vyhledávat knihy ve více než 71000 knihovnách (včetně těch s rozsáhlými kolekcemi české překladové literatury). Nevýhodou ovšem bylo to, že fyzický přístup byl možný jen k části z nalezených knih – pro případ, že bylo třeba ověřit sporné záznamy v katalozích nebo zjistit více informací o knize (například údaje o překladatelích jednotlivých povídek v antologii české prózy). V průběhu práce na databázi měl autor databáze přístup do těchto knihoven: The British Library, University College London School of Slavonic and East European Studies Library, Národní knihovna České republiky. Na

---

¹⁵ *Library of Congress* [online]. Encyclopedia Britannica Inc. URL: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/132563/Library-of-Congress>> [cit. 2011-10-22]

rozdíl od Kovtuna tedy nelze říci, že by autorovi této práce všechny knihy „prošly rukama“, ale bylo potřeba se spolehnout na údaje z katalogu Worldcat.org, katalogů konkrétních knihoven, obchodu Amazon a databáze Google Books – přesnost údajů v databázi je tedy založena na důvěře v data v katalozích konkrétních knihoven a údajích z Worldcat.org ověřovaných oproti jiným zdrojům (např. naskenované tiráže knih na Amazonu, Google Books). I přes veškerou snahu nelze vyloučit, že se tak v databázi vyskytují chyby. Otevřený charakter webové databáze by ovšem měl umožnit snadné odstranění chyb či nedostatků.

Databáze v současnosti existuje ve dvou verzích: v podobě excelové tabulky a webové aplikace. Sbíraná data byla zanášena do excelové tabulky (ta je přiložena k této práci) s tím záměrem, aby data mohla být následně přenesena do webové aplikace, kde budou později průběžně doplňována a aktualizována. Do budoucna by měla v aktualizované podobě existovat pouze webová aplikace, která mimo jiné pro snazší práci s daty rovněž obsahuje funkci exportu dat. Z technických důvodů nejsou ve vytištěné verzi excelové tabulky, přiložené k této práci, obsaženy údaje ze všech sloupců tabulky – kompletní verze je k nahlédnutí v excelovém souboru.

Základní vyhledávání bylo provedeno přes jméno a příjmení autora v databázi WorldCat.org. Výsledky byly vyfiltrovány podle jazyka díla. Worldcat.org umožňuje ještě podrobnější filtrování, nicméně ukázalo se jako spolehlivější dávat přednost manuálnímu procházení většího množství dat. Worldcat.org totiž vychází z dat poskytnutých knihovnami a mezi těmi se v případě některých knihoven mohou nacházet i data chybná (zvláště pokud jde o kategorizaci knihy). Podrobnější filtrací by například bylo možné přijít o díla omylem katalogizovaná v jiné kategorii, například jako „non-fiction“. Z tohoto důvodu byly u menších autorů výsledky procházeny rovnou po vyhledání přes jméno a příjmení – bez filtrace podle jazyka.

Z výsledků vyhledávání autora bylo (po případné filtraci) následně potřeba vytřídit relevantní data. Jedno vydání bývá často zobrazeno v několika záznamech s různou mírou kompletnosti dat (podle kvality

zpracování jednotlivými knihovnami – např. ne všechny záznamy o dílech obsahovaly jméno překladatele, název originálu, místo vydání atd.). Bylo tedy potřeba najít nejkompletnější záznam a ten přenést do databáze. Záznamy u „velkých“ autorů si přitom nezřídka odporovaly (u jednoho vydání se typicky lišily roky vydání). Bylo tedy potřeba rozporuplné záznamy na Worldcat.org ověřit přímo v katalogu knihovny, z níž záznamy pocházely, případně zvláště u novějších knih přímo v tiráži vydání (dostupné přes Amazon nebo Google Books).

Přitom ve snaze minimalizovat chyby bylo základním principem tvorby databáze přenášet pouze záznamy nalezené ve výše uvedených zdrojích (případně křížově ověřené) nebo přímo v tirážích knih. Nebyly doplňovány do databáze informace na základě zdrojů jiných či autorových vlastních znalostí: to má důsledek především pro jeden typ dat – údaje o názvu knih v originále. Zvláště u knih vydaných v posledních dvaceti letech je velmi často název původního díla uveden, u starších – včetně těch zaznamenaných Kovtunovou bibliografií – však tento údaj nezřídka chybí. Chybí tedy i v databázi. Podobně se v okrajovém počtu případů nepodařilo určit žánr (zvláště u antologií, k nimž autor práce neměl přístup). Tyto údaje tedy čekají na své doplnění – snad tomu otevřený charakter webové verze databáze napomůže.

Od původní plánu provést na základě sebraných dat ještě cílené rozhovory s překladateli české literatury do angličtiny bylo v průběhu plnění diplomového úkolu upuštěno, a to ze dvou důvodů: 1. jednak by takový úkol svým rozsahem přesahoval rozměr diplomové práce i kapacitní možnosti autora a příliš se odkláněl od původního zaměření práce; 2. jednak v diplomové práci D. Soukupové byla coby příloha objevena e-mailová korespondence s odpověďmi činných překladatelů z češtiny, která poskytuje jistý materiál.

Z původního záměru tedy zůstalo jen torzo – rozhovor s Ewaldem Osersem. Ten jednak může sloužit jako cenný materiál pro další badatele a jednak byl jeho pohled výrazně zúročen v rozebírání jednotlivých tezí v této

práci, neboť Ewald Osers patřil k nejpłodnějším překladatelů české literatury do angličtiny. Přibližně hodinový záznam rozhovoru je přiložen k této práci.¹⁶

3.2.3 OVĚŘOVÁNÍ

Jak bylo uvedeno výše, ne všechny záznamy z Worldcat.org měly oporu v katalogích knihoven, z nichž vycházejí. Když tedy Worldcat.org u jednoho překladu nabízel lehce se různící záznamy (například roky 2000, 2001, 2002) a nebylo pravděpodobné, že by dílo bylo skutečně vydáno několikrát za sebou, byl záznam ověřen v katalogích knihoven, kde podle Worldcat.org uvedená vydání měla být k mání. Zpravidla se v takovém případě ukázalo, že knihovny obsahují jen jedno konkrétní vydání s jedním z roků vydání. Nelze přesně určit, kde vzniká chyba v záznamu na Worldcat.org – u záznamu je totiž uveden odkaz na konkrétní záznam v konkrétní knihovně a zdálo by se, že právě z těchto záznamů údaje na Worldcat.org vycházejí.

Další metodou ověřování (i doplňování detailnějších informací) bylo porovnávání údajů z Worldcat.org s údaji na Amazonu či v Google Books. Vůbec nejlepším nástrojem jsou v současné době naskenované tiráže a obsahy knih. To se však týká především knih vydaných v posledním desetiletí. Amazon ale samozřejmě obsahuje i data o nejruznějších knihách vydaných dříve. Klíčovou vlastností Amazonu, která z něj činí ideální nástroj ověřování, je fakt, že jde o databázi budovanou na zcela jiném principu než Worldcat.org. Databáze Amazonu vzniká postupně a do jisté míry nezávisle na katalogích knihoven – nejde jen o překopírovaná data knihoven. Ostatní elektronické zdroje (Google Books, Openlibrary atd.) od sebe navzájem – alespoň tak se zdá z praxe vyhledávání – data přejímají a pro ověřování tedy nejsou příliš vhodná: jeden a týž údaj se vícekrát zrcadlí v několika různých zdrojích, což při ověřování může být zavádějící.

---

¹⁶ Rozhovor s Ewaldem Osersem (audionahrávka), pořídil Rostislav Valvoda 17. 12. 2008 v Sonning Common. Přiloženo k této práci.

3.3 ROZSAH SBÍRANÝCH DAT, POPIS DATABÁZE

3.3.1 ROZSAH SBÍRANÝCH DAT

Na základě konzultací s bohemisty a knihovníky a s ohledem na možné využití laiky i odborníky byl stanoven tento rozsah sběru dat, který se takřka překrývá s Kovtunovou bibliografií:

Autor

Název originálu

Název překladu

Překladatel

Rok vydání

Nakladatel, místo vydání

Žánr

Jak bylo řečeno výše, databáze byla budována podle autorského klíče. V databázi tedy existují dva typy záznamů: 1. autorovo dílo vydané v překladové knize 2. dílo/část díla autora vydané jako součást antologie. V databázi se přitom nerozlišuje mezi případy, kdy jde o nové vydání, kdy jde o reedici starého vydání s úpravami nebo třeba jen o dotisk. Tyto informace jsou totiž uvedeny ve zdrojích jen výjimečně. Jeden záznam (=řádek) v databázi tedy reprezentuje každý případ, kdy se objevil anglický překlad českého autora v knižní podobě. Právě pro tento význam je v práci zaveden a používán pojem „samostatné (knižní) vydání“ (coby protiklad k vydání díla v rámci antologie).

V excelové verzi databáze jsou samostatná knižní vydání uvedena s plným bibliografickým údajem. U překladů zařazených do antologií je uveden jen autor, název originálu a překladu, překladatel a číslo antologie, zbývající bibliografické údaje o dané antologii jsou k dispozici na zvláštní kartě označené „anthologies“. Ve webové verzi databáze jsou údaje o knižních, resp. antologických vydáních odlišena graficky, případně slovy („in books“, resp. „in anthologies“).

Sběr dat byl prováděn průběžně od roku 2008 do asi poloviny roku 2011, databáze proto představuje rozsáhlý soubor české literatury vydané v angličtině právě k roku 2010 (a jen výběrově díla vydaná v roce 2011).

Zmiňme se nyní trochu podrobněji o některých z položek v databázi:

A. Autor

V případě autorů, jejichž jméno se vyskytuje v angličtině a češtině ve variantách, příslušná kolonka uvádí varianty obě (např. Jan Hus / John Huss, Cosmas / Kosmas), aby databáze umožnila vyhledávání podle libovolné z nich. Podobný postup byl zvolen u méně známých autorů působících pod pseudonymem (např. Jan Havlasa (pseud.) / Jan Klecanda).

B. Název originálu

V některých případech název originálu není uveden, neboť tento údaj neuvádějí knihovní záznamy. Bez fyzického přístupu ke knihám a tím možnosti ověření tento údaj nebyl doplňován, aby tímto způsobem do databáze nebyla zanášena potenciálně chybná data.

C. Název překladu

V souladu s Kovtunovou metodikou v případě básní v antologiích databáze neuvádí název básně, ale pouze například záznam: 1 poem či 5 poems. V případě, že antologie neobsahuje překlad celého díla (např. povídky), je úryvek označen v hranatých závorkách za názvem překladu: [excerpts].

D. Překladatel

U děl složených z několika částí (např. výbor povídek) poněkud splývají případy, kdy překladatelé na nějakém díle přímo spolupracovali a kdy každý přeložil jen svou část výsledného díla. Tak například záznam o Holubově výboru poezie *The Rampage* uvádí u překladatelů pouze: David Young, Dana Hábová, Rebekah Bloyd, Miroslav Holub. Takový údaj automaticky neznamena, že překlad vznikl v přímé spolupráci těchto překladatelů, mohlo jít o samostatné překlady jednotlivých překladatelů pouze vydané najednou (typické v případě antologií). Tuto – jakkoli zajímavou – distinkci nebylo možné zachytit při budování databáze. I údaje o

překladaři v některých případech chybí – zpravidla jde o překlady v rámci antologií, k nimž autor databáze neměl přístup.

E. Žánr

Oproti Kovtunovu dílu tato bibliografie doplňuje údaj o žánru díla, který by měl napomoci při zkoumání vývojových tendencí překladu české literatury do angličtiny (ve webové verzi databáze lze vyhledávat i podle žánru či roku vydání). Poměrně snadno tak je například možné zjistit, kolik poezie se v těch kterých letech přeložilo. Tento údaj o díle byl doplňován na základě Slovníku českých spisovatelů a on-linového Slovníku české literatury po roce 1945. Byly vydefinovány čtyři základní žánry: poezie, próza, drama a poněkud volnější kategorie esej. Ta zahrnuje všechny významnější úvahové nebo publicistické počiny autorů jinak literárně aktivních, které by ovšem jen stěží bylo možné zařadit do prózy (např. Havlovy projevy, Čapkovy Hovory s T.G.M. atd.). Jsou do této kategorie zařazeny i jinak obtížně zařaditelné kusy, jako například historické cestopisy Štítného či Haranta.

F. Nakladatel, rok a místo vydání

Pokud jde o místo vydání, stojí za to upozornit, že místo vydání může být v anglosaské nakladatelské praxi poněkud zavádějící údaj. Velká nakladatelství jako například Oxford University Press totiž zpravidla u místo vydání uvádějí města se svými zastoupeními po celém světě (což je seznam nezřídka o více než deseti položkách). Knihovny při zavádění tohoto údaje do svých databází zpravidla uvádějí pouze první či první dvě položky v seznamu (zpravidla město ve Velké Británii a USA).

Jak bylo řečeno výše, v databázi se až na výjimky nerozlišuje mezi novými vydáními, dotisky či reprinty starých vydání. (Byť pro takové zpřesnění je do budoucna prostor v poznámce.) Situaci v současné době komplikuje měnící se vydavatelská praxe vycházející z nástupu nových technologií, které značným způsobem zlevnily náklady na tisk, případně nahrazují tisk jako takový.

Jde především o rozvoj služby tzv. *print-on-demand*, *POD* (tisk na objednávku). Tato praxe je rozšířena především u starých, kulturně či historicky významných děl, u nichž se ovšem nepředpokládá široký okruh čtenářů. Jde zpravidla přitom jen o reprinty starých vydání. Tak například Husovy Listy z Kostnice lze najít dostupné na Amazonu s nedávnou datací (2009), náhled do knihy ovšem prozradí, že jde o reprint vydání z roku 1904. V tomto případě je v databázi v poznámce uvedeno upozornění: „Notice: Possibly print-on-demand product“. Tzv. *print-on-demand* vydání poněkud oslabují vypovídací hodnotu faktu, že dílo bylo vydáno, coby jistý ukazatel zájmu o českou literaturu. Tato logika je sledována při tvorbě bibliografie – aby badatelé či zájemci o literaturu mohli sledovat a analyzovat, kdo z českých autorů kdy a komu „stál za vydání“. Nicméně přes tento fakt tzv. *POD* tisky nejsou pomíjeny a do databáze byly zařazeny, neboť mohou sloužit jako užitečná informace při pátrání po dostupném přeloženém díle, což je další z potenciálních možností využití databáze.

Dalším krokem ve směru od jednoznačného ukotvení vydání díla v prostoru a čase představuje rozvoj „netiskových“ technologií vydání. Ať už jde o speciálně upravená vydání pro Kindle nebo další čtečky, tato vydání se zpravidla opírají o některá z dřívějších tištěných vydání. Zároveň tím otevírají prostor pro úpravy – a komplikují jednoznačnou identifikaci vydání.

Kvantitativní perspektiva

Na tomto místě stojí za to zdůraznit jistou omezenost kvantitativní perspektivy, která je v budování databáze dominantní. Ať už jde o verzi databáze v excelové tabulce nebo na webu, je třeba mít na paměti, že pohled na soupis překladů neposkytuje mnoho vodítek k porozumění tomu, jak rozdílná práce, úsilí atd. za různými překlady stojí: překlad úryvku z povídky pro antologii či pětisetstránkový román – obojí v databázi zaujímá jeden řádek. Letmý pohled na data bez hlubšího prozkoumání naopak může působit zavádějícím dojmem.

Ještě výmluvněji dokládá tento zkreslující charakter kvantitativní perspektivy jeden příklad: v anglosaské nakladatelské praxi nezřídka bývá

jedno a totéž překladové dílo vydáno ve stejném roce v New Yorku a Londýně odlišnými nakladateli (vydání ve dvou zemích spolu může a nemusí souviset, zpravidla je to dáno autorskými právy či dalšími okolnostmi). Každopádně v logice budování databáze jde o dva samostatné záznamy na dvou samostatných řádcích. Tato souvislost z databáze samotné ovšem nevyplývá a je třeba ji nad daty domyslet a prozkoumat.

Pro úplnost stojí za to připomenout, že vyhledávání ve webové verzi databáze – především s ohledem na zahraniční uživatele – funguje bez ohledu na diakritiku a nerozlišují se ani malá či velká písmena.

3.3.2 OTEVŘENÁ DATABÁZE

Hlavní výhoda databáze ovšem spočívá v její otevřenosti: překlady české literatury dál a dál vycházejí a vyžaduje relativně dost koncentrovaného úsilí jednou za čas databázi aktualizovat. Je daleko efektivnější (a současné technologie to umožňují) otevřít databázi zájemcům z řad uživatelů, aby ji průběžně doplňovali a upravovali sami. Vytvořená databáze má tedy sloužit jako základ, který by měl být do budoucna aktualizován a vylepšován podobně, jako to funguje třeba v případě Wikipedie. Tato vlastnost vypracovanou databázi, kromě její podstatně větší obsáhlosti, odlišuje od bibliografie na Portálu české literatury, u níž za posledních několik let nedošlo k výraznějším změnám (nepočítáme-li změnu grafického vzhledu). Podle zkušenosti si překladatelé české literatury vedou poměrně pečlivě vlastní bibliografie přeložených děl a rádi se pochlubí vlastní prací – lze tedy předpokládat, že oni sami budou motivováni k tomu údaje do bibliografie doplňovat.

Současně s vedoucím Katedry české literatury a literární vědy FF UK bylo v roce 2008 dojednáno, že si katedra do budoucna vezme databázi pod patronát a bude o ni podle potřeby pečovat.

4. ČESKÁ LITERATURA V ANGLICKÉM PŘEKLADU: PŘEHLEDY

4.1 OBRAZ ČESKÉ LITERATURY V ANGLIČTINĚ

Před vlastním obsahem kapitoly stojí za to uvést dvě podstatné připomínky:

Zaprvé je třeba zproblematizovat samotný název kapitoly. Existuje snad něco jako celistvý obraz české literatury v angličtině či anglojazyčný čtenář? Jakkoli se podobné kategorie obecně často (a občas i v této práci) používají, je třeba je chápat jako značné zjednodušení. Angličtina je dnes jazykem několika historicky, kulturně i civilizačně dost odlišných, geograficky nezřídka vzdálených a jen částečně propojených, oblastí. Přestože v anglojazyčném světě existují různé platformy, kde probíhá diskuse, a lze tedy hovořit o jistém sdíleném společenském prostoru, rozhodně tyto platformy nezasahují anglojazyčný svět jako celek. Tím spíš že anglojazyčný svět se dnes stále více rozšiřuje o mluvčí, pro něž angličtina není rodným jazykem, a s českou literaturou se tak přes angličtinu mohou setkat i představitelé jiných jazykových a kulturních oblastí. Jde tedy o podstatně různorodější obrázek, než jak by si člověk mohl představovat na základě perspektivy z provinčního, takřka monoetnického Česka s více méně jedním kulturním centrem.

Zadruhé je pro uvažování o obraze české literatury v angličtině nutné vzít v potaz odlišnou roli, kterou překladová literatura jako celek hraje v rámci literatury vydávané v angličtině – v porovnání s tradicí českého jazykového prostředí. Je to víc než jen rozdíl míry, do jaké se překladová literatura vydává. V české literatuře je překlad cizích literatur vnímán jako bytostná součást domácího kulturního prostředí. „Mezi překladem a původním dílem nebyl v době obrozenské rozdíl v jejich základní kulturní platnosti,“ tvrdí Levý¹⁷. Nezřídka překlady určitých ikonických děl cizích literatur definovaly jazyk literární generace. Překlad úzce souvisel s vývojem češtiny, historie českého překladu se hemží příklady, kdy překlady z cizích jazyků vývoj češtiny přímo posouvaly. Levý dokonce uvádí citaci z F. X. Šaldy,

---

¹⁷ Levý, J. České teorie překladu (I). Praha : Ivo Železný. 1996. s. 147

který si ve své době stěžuje na nebezpečné přebujení překladů: „Překladová literatura nás přímo zaplavuje a dává.“¹⁸

V současnosti má odlišnost postavení překladu v české a anglické literatuře i číselné vyjádření: „Podíl překladů na celkovém objemu české knižní produkce přesáhl v roce 2010 třetinu, tj. tvořil 35,4% podíl. (...) Česká republika tak stále patří mezi přední země na světě, kde překlady tvoří jeden z největších podílů na celkové knižní produkci.“¹⁹. O něco starší, byť pro srovnání postačující údaje, z anglosaského prostředí vykreslují jiný obrázek: „In 1990, British publishers brought out 63,980 books, of which 1625 were translations (2.4 percent), while American publishers brought out 46,743 books, including 1380 translations (2.96 percent).“²⁰ Anthony Pym sice doplňuje a poněkud relativizuje prvotní dojem z těchto čísel: „...Venuti justifies his “but” by comparing the low English translation percentages (2% to 4%) with much higher percentages in France (9.9%) and Italy (25.4%). But what do those figures actually say? Do they mean English-language cultures are deprived of translations? Consider the quite compatible fact that for the years central to Venuti’s period of analysis (1960-1986), the Index Translationum lists more than 2.5 times as many translations in Britain and the United States (1,640,930) than in France (624,830) or Italy (577,950). That is, risking a fair extrapolation, there were far more translations into English than into French or Italian.“²¹

Pymovo upozornění, že srovnávání relativních čísel může být ošemetné a stojí za to vzít v potaz i čísla absolutní, je samozřejmě na místě. Na druhou stranu nic to nemění na faktu, že podíl překladů na knižní produkci odraží jiné kulturní postavení překladu, mluvíme-li o cca 3 %, resp. cca 30 % překladů v celkové knižní produkci. A je možné na základě tohoto

---

¹⁸ Ibid. s. 229

¹⁹ CÍSAŘ, J. *Český knižní trh* [online]. Praha : Institut umění. URL: <<http://www.czechlit.cz/odkazy/cesky-knizni-trh>> [cit. 2012-12-26]

²⁰ VENUTI, L. *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*. London and New York: Routledge. 1995. s. 12

²¹ PYM, A. *Venuti’s Visibility* [online]. Tarragona : Anthony Pym URL<http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/translation/1996_Venuti.pdf> [cit. 2012-12-16]

srovnání tvrdit, že překlad v anglosaském prostředí má podstatně méně formativní význam pro literaturu domácí než například v Česku a že je vnímán spíše jako exotické zpestření, jako koření domácí literární nabídky.

Tato odlišnost ve vnímání překladové literatury ovšem přirozeně neznamená, že by překlady do vývoje literatury anglické nezasahovaly vůbec - i v dějinách anglické literatury lze najít příklady zásadní inspirace napříč literaturami, kde překlad sehrál svou roli: například význam adaptace Petrarkových sonetů na vývoj sonetu shakespearovského.

4.2 PŘEHLEDY A STATISTIKY

Dlouholetý vydavatel české literatury v anglickém překladu Robert Wechsler, který za účelem vydávání českých titulů v angličtině dokonce v roce 1987 sám založil nakladatelství Catbird Press, jež se v následujících 15 letech významně přičinilo o publikování české literatury v angličtině, o české literatuře tvrdí: „Fascinuje mě, že přestože v období od druhé světové války je pravděpodobně česká literatura nejpřekládanější cizí literaturou do angličtiny (na základě počtu knih na jednoho českého mluvčího), přesto existuje ještě tolik vynikajících autorů a děl, kteří byli pominuti.“²²

S tímto přístupem patrně nakladatelství Wechsler zakládal. Tento citát má ovšem smutný dovětek: „Bohužel já už ale pro ně čtenáře nenajdu.“ V roce 2004 totiž Wechsler činnost nakladatelství ukončil - pro nezájem anglosaských čtenářů.

4.2.1 FENOMÉN ČAPEK

Jaký obraz tedy má česká literatura v anglicky mluvícím světě? Kdo je „největší“ z českých autorů v anglickém překladu? Ještě než se dostaneme k celkovým přehledům, zmiňme se o autorovi vyčnívajícím ze všech žebříčků a současně hodně určujícím pro obraz české literatury v angličtině.

Karel Čapek je - pro mnohé možná nepřekvapivě - skutečně velikánem české literatury v anglickém překladu. Počet vydaných Čapkových děl, ale i úplnost převedení jeho díla nemá srovnání mezi ostatními autory.

---

²² WECHSLER, Robert. *Skončilo americké nakladatelství, které vydávalo překlady českých knih* [online]. Britské listy. 9.6.2004. URL: <<http://blisty.cz/art/18474.html>> [cit. 2011-10-30]

Celkem 35 Čapkových původních děl (románů, výborů povídek, dramát, esejistiky) si našlo cestu k anglickému čtenáři; jako jedinému českému prozaikovi mu byly věnovány dvě vlastní průřezové antologie: výbor prózy a dramatu (*Toward the Radical Center: a Karel Čapek Reader*) a dále také nedávná antologie esejistiky a publicistiky (*Believe in People: the Essential Karel Čapek*).

Všech 35 děl v anglickém překladu, tedy velká část Čapkovy původní tvorby, vyšlo jako samostatná knižní vydání:

Adam stvořitel	Knihapokryfů	R. U. R.
Anglické listy	Krakatit	Továrna na absolutno
Bílá nemoc	Loupežník	Trapné povídky
Boží muka	Marsyas	Válka s mloky
Cesta na sever	Matka	Věc makropulos
Dášeňka čili Život štěněte	Měl jsem psa a kočku	Výlet do Španěl
Devatero pohádek a ještě jedna	O nejbližších věcech	Zahradníkův rok
Hordubal	Obrázky z Holandska	Ze života hmyzu
Hovory s T. G. M.	Obyčejný život	Život a dílo skladatele
Italské listy	Povětroň	Foltýna
Jak se co dělá	Povídky z jedné kapsy	
Jak vzniká divadelní hra	Povídky z druhé kapsy	
	První parta	

James Partridge²³ v *Encyclopedia of Literary Translation into English* o Karlu Čapkovi píše: „*For some years Čapek was easily the most popular and widely read Czech author in English translation, but his reputation waned after World War II,*“ a dále „*[Čapek] was also the first Czech author to achieve success on a European, and even (in the case of R. U. R.) world scale.*“

Nicméně i přes Partridgeovo upozornění na oslabení Čapkovy slávy v poválečné době se vydávání překladů Čapkových děl do značné míry

²³ CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. s. 228

vymyká dobové podmíněnosti: jeho dílo je znovu a znovu překládáno a vydáváno kontinuálně od 20. let 20. století až do současnosti.

Wechsler současně nabízí jisté vysvětlení limitů Čapkovy popularity v anglosaském světě (a nejen v něm): „Jedním z důvodů, proč jsem založil nakladatelství Catbird Press, bylo, abych oživil jeho [Čapkovu] pověst v USA. To se mi do určité míry podařilo, ale přesto se zdá, že Čapek není zrovna příliš vítaný v literárním akademickém světě (s výjimkou kursů literatury sci-fi a utopií) a ani není považován za spisovatele, kterého by měli znát intelektuálové. Směšoval přece žánry dávno předtím, než se to stalo módou (a dělal to vědomě!) a povrch jeho díla je tak lehce srozumitelný. Jeho životní příběh taky není dost zajímavý: asexuální workoholik, náruživý kuřák, novinář, který se nemohl rozhodnout, zda je dramatikem, romanopiscem, autorem cestopisů, kreslířem nebo zahradníkem. (Kafka na cestách? Hašek pro děti?) A měl v úmyslu napsat své mistrovské dílo proto, aby lidi řádně pochopili hodnotu pluralitní demokracie. Pluralitní demokracie? Jak naivní! Měl nám raději zanechat paranoidní scény života za totality anebo zábavné anekdoty o anarchismu.“²⁴

Což má pro vydávání knih jeden důsledek: „V roce 1990, v roce stého výročí narození Karla Čapka a Borise Pasternaka, vyšly anglicky dva Pasternakovy životopisy, ale pokud vím, jen jedna významnější esej o Čapkovi, a to z pera bohemisticky orientovaného, anglicky mluvícího univerzitního učitele, a to byl úvod k čapkovské čítance od Petra Kussiho.“²⁵

James Naughton doplňuje k popularitě Čapka ještě jiný postřeh: „*Čapek is eclipsed today by Jaroslav Hašek (...) (Both are eclipsed by Franz Kafka, but he wrote in German.) With his zany blarney, and mixture of idiotic and astute behaviour, Švejk, the hero of Hašek's farcical war-, army-, church- and state-debunking novel (...), has become a somewhat dubious image for the Czech mentality.*“²⁶

---

²⁴ WECHSLER, Robert. *Skončilo americké nakladatelství, které vydávalo překlady českých knih* [online]. Britské listy. 9. 6. 2004. URL: <<http://blisty.cz/art/18474.html>> [cit. 2011-10-30]

²⁵ Ibid.

²⁶ FRANCE, Peter (ed.). *The Oxford Guide to Literature in English Translation*. Oxford, New York : Oxford University Press. 2000. s. 197

Čapek má v bibliografii necelých 150 knižních vydání (počítáme-li i díla, kde vystupuje spoluautorem jeho bratr Josef, jako Adam stvořitel či Ze života hmyzu), tedy takřka 150 vydaných knih věnovaných jen jemu a jeho dílům. K tomu je třeba připočítat dvě antologie věnované průřezu Čapkovy prózy a esejistiky i publicistiky; přitom asi čtyřicetkrát se překlady jeho děl či úryvků objevily v nejrůznějších antologiích české literatury či tematických antologiích (např. antologií evropské prózy nebo sci-fi antologií atd.). Ačkoli největší podíl publikací překladů Čapka (cca 60 %) připadá na 20. – 40. léta 20. století, jeho díla jsou pravidelně a kontinuálně vydávána od té doby až do současnosti. Není příliš zarážející, že si cestu k anglojazyčným čtenářům najde dílo jako *Válka s mloky*, které takřka v každém desetiletí vycházelo jednou až dvakrát. Ovšem že se podobnému zájmu vydavatelů těšila také Čapkova sbírka kratochvilných fejetonů *Zahradníkův rok* (jen za posledních 30 let vyšla čtyřikrát), by asi nebylo snadné předem odhadnout.

Typický ve vydávání Čapka je fakt, že u díla existuje pouze jeden překlad. Jen 12 z 35 Čapkových děl má v angličtině alternativní překlad, třikrát byla přeložena pouze dramata *Bílá nemoc* a *R. U. R.*

Na druhou stranu většina z Čapkových děl vycházela v angličtině opakovaně, bez opětovného vydání zůstalo z celku překladu Čapkovy tvorby jen 6 děl: *Italské listy*, *Jak se co dělá*, *Jak vzniká divadelní hra*, *Loupežník*, *Marsyas*, *Život a dílo skladatele Foltýna*.

Nejvydávanějším Čapkovým dílem v angličtině je drama *R. U. R.* Sedmnáctkrát se objevilo v angličtině v podobě samostatného knižního vydání, dvanáctkrát vyšlo zařazené do nejrůznějších antologií.

Na překladu Čapkova díla se podílelo na 34 překladatelek a překladatelů. Podíl těchto osobností měl nejrůznější formou – od spolupráce na překladu jedné z her v překladatelské dvojici přes samostatný překlad jedné z povídek až po výběr a překlad textů do čapkovské antologie či převedení do angličtiny velké části Čapkova prozaického díla. Každý svou měrou, nicméně všichni tito lidé mají na „anglickém“ Karlu Čapkovi svou zásluhu:

Rudolf C. Bednar

Marie Busch

F. P. Casey	Ralph Neale
Norma Comrada	Jeanne W. Němcová
Jean R. Edwards	Geoffrey Newsome
Tatiana Firkusny	Claudia Novack-Jones
Robert Harry Graybill	Ewald Osers
William Edward Harkins	Otto Pick
Micheal Henry Heim	Cathy Porter
Dagmar Herrmann	Dora Round
Šárka B. Hrbkova	Paul Selver
Lawrence Hyde	Yveta Synek Graff
Robert T. Jones	Šárka Tobrmanová-Kühnová
Voyen Koreis	Charles E. Townsend
Peter Kussi	O. Vočadlo
Fern Long	Percy Beaumont Wadsworth
Peter Majer	Marie & Robert Weatherall
Francis P. Marchant	Robert Wechsler

Z tohoto dlouhého zástupu osobností mají největší podíl na úplnosti překladu Čapkova díla Paul Selver a manželé Marie a Robert Weatherallové.

Paul Selver, který ve své době pracoval na československé ambasádě, jako první přeložil hru R. U. R., která přinesla angličtině slovo „robot“ a Čapkovi celosvětovou slávu. Selverův překlad R. U. R. je dodnes tím nejhojněji vydávaným a byl téměř po 70 let také překladem jediným, ačkoli podle Partridge²⁷ se spíš než o věrný překlad jedná o adaptaci s řadou úprav, výpustek a chyb. Novou kompletní verzi hry vytvořila až Claudia Novack-Jonesová v roce 1990 pro průřezovou čapkovskou antologii *Toward the Radical Center: a Karel Čapek Reader*. Podle Jamese Naughtona²⁸ je ovšem tato verze „*uninspired*“. Poslední verze hry R. U. R. v angličtině (vydána v roce

²⁷ CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. s. 229

²⁸ FRANCE, Peter (ed.). *The Oxford Guide to Literature in English Translation*. Oxford, New York : Oxford University Press. 2000. s. 197

2008) pak pochází z pera australského překladatele českého původu Voyena Koreise (pův. jm. Vojen Korejs).

V Selverově překladu byly opakovaně vydávány tyto prózy: Anglické listy, Povídky z jedné kapsy, Povídky z druhé kapsy, Obrázky z Holandska, Výlet do Španěl a také dramata: Bílá nemoc, Matka, R. U. R., Věc Makropulos, Ze života hmyzu. Celkově tyto překlady byly více než 45-krát publikovány v podobě samostatných knih a nadto se Selverovy překlady objevily ve více než dvou desítkách případů v nejrůznějších antologiích. Většina z oněch více než 45 publikací Selverových překladů (přes 60 %) přitom vyšla ve 20. a 30. letech 20. století. Nicméně například drama R. U. R., spolu se hrou Ze života hmyzu, se dočkávalo poměrně pravidelných pozdějších reedic. Není překvapivé, že více než tři čtvrtiny Selverových překladů vyšlo v britských nakladatelstvích, nejčastěji v Oxford University Press, G. Bles či Faber & Faber.

Manželé Weatheralovi převedli do angličtiny značnou část Čapkovy prózy, včetně románů jako noetická trilogie. Vedle trilogie Hordubal, Obyčejný život a Povětroň přeložili tato díla: Cesta na sever, Dášeňka čili Život štěněte, Devatero pohádek, Hovory s T. G. M., Jak se co dělá, Marsyas, Měl jsem psa a kočku, První parta, Válka s mloky, Zahradníkův rok, Život a dílo skladatele Foltýna.

James Partridge²⁹ hodnotí jejich překlad Hordubala, který je podle jeho slov „*one of Čapek's most innovative and complex books in terms of narrative technique*“, relativně pozitivně: „*The Weatheralls capture Juraj Hordubal's colloquial and uneducated speech but of course lose the "exotic" Americanisms that add colour to the Czech text. The W. manage the shift of register and viewpoint in the second and third parts of the novel well, i.e., they find the appropriate language and stylistic register for the straight detective story and the courtroom drama following the novel's events.*“³⁰

Takřka veškeré překlady Weatheralových vyšly jako samostatná knižní vydání, v antologiích se objevují naprosto minimálně. Celkem se jejich

---

²⁹ CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. s. 228

³⁰ Ibid.

překlady dočkaly více než 50 vydání, dotisků, reedic či reprintů. Lví podíl na tom mělo londýnské nakladatelství G. Allen & Unwin (v 29 případech).

Z dalších osobností mají na překladu Čapka výraznější podíl ještě Dora Roundová, jejíž překlady hry Adam stvořitel (1929), sbírky O nejbližších věcech (1935) i Knihy apokryfů (1949) byly vydávány opakovaně. Vybrané úryvky či povídky v překladu Roundové jsou také nezřídka zařazovány do antologií. Na překlad především menších Čapkových próz se v posledních dvou desetiletích soustředila i americká překladatelka Norma Comrada. K jejím překladům patří nová verze Knihy apokryfů (1997), dále Povídky z jedné kapsy a Povídky z druhé kapsy (vydáno v jednom svazku, 1994), Trapné povídky a Boží muka (vydáno v jednom svazku, 2002). Comrada rovněž po Selverovi nově přeložila drama Matka (1990).

Úplností překladu díla, množstvím opakovaných vydání i počtem překladatelů podílejících se na převedení díla do angličtiny se Čapek zcela vymyká srovnání se všemi ostatními českými autory. Ačkoli jak tvrdí Naughton³¹, Čapek je z hlediska popularity mezi anglosaskými čtenáři dnes zastíněn Haškem, Čapково dílo v anglickém překladu je podstatně pestřejší; Hašek je namnoze autorem jednoho díla (Švejka) a jeho obliba spočívá ve ztvárnění – v očích anglosaských čtenářů – stereotypizovaného komického obrazu české národní mentality.

4.2.2 CELKOVÁ BILANCE

Databáze obsahuje záznamy o anglických překladech celkem 397 českých autorů.

Velká část tvorby českých autorů nevychází coby samostatná knižní vydání (ve smyslu jeden autor – jedno dílo – jedna překladová kniha), ale v rámci nejrůznějších antologií. Jde buď o antologie věnované výhradně české literatuře – takových vyšlo za poslední necelá dvě století přibližně 70 (pochopitelně se liší co do rozsahu). Nebo se jedná o antologie vymezené geograficky (např. Evropa či Střední Evropa), žánrově (např. krátká próza,

---

³¹ FRANCE, P. (ed.). *The Oxford Guide to Literature in English Translation*. Oxford, New York : Oxford University Press. 2000. s. 197

poezie, drama atd.) či tematicky (např. holokaust, sci-fi apod.). Do databáze byly zaneseny údaje z více než stovky takových, nikoli výhradně českých, antologií.

Více než polovina ze všech českých autorů, jejichž dílo bylo přeloženo do angličtiny (necelé dvě stovky), je publikována pouze v antologiích. Přitom asi stovka z celkového počtu přeložených autorů vyšla jen jedenkrát v jedné antologii.

Někteří ze spisovatelů by se dali nazvat „výborovými autory“ – existuje výrazný nepoměr mezi tím, jak často tito autoři bývají zařazováni do antologií a jak často vycházela jejich díla jako samostatná knižní vydání. Takovými autory jsou například Jaroslav Vrchlický nebo Josef Svatopluk Machar.

Například Machar si našel zastoupení (zpravidla v rozsahu několika básní) ve 14 antologiích věnovaných české poezii, knižně však vyšla jen dvě jeho díla – román ve verších Magdalena (překlad vydán poprvé a naposled v roce 1916) a próza Kriminál (překlad vydán poprvé a naposled v roce 1921). U Vrchlického je kontrast ještě markantnější: ukázky z jeho děl (ve velké většině básnické) se objevily ve 23 antologiích, z toho šestkrát v antologiích průřezových, věnovaných i jiné než české literatuře. Ovšem jen třikrát si jeho dílo našlo cestu ke čtenáři v podobě samostatného knižního vydání (přičemž jedno z těchto vydání byl soukromý tisk o nákladu 250 kusů), a to v první polovině 20. století.

Podobný nepoměr můžeme sledovat i u jiných autorů: např. Jan Kollár, Petr Bezruč či Jan Neruda. U Nerudy ovšem tento kontrast umenšují hojně znovuvydávané Povídky malostranské, které za poslední půlstoletí byly přeloženy třikrát a jako samostatné knižní vydání vyšly devětkrát.

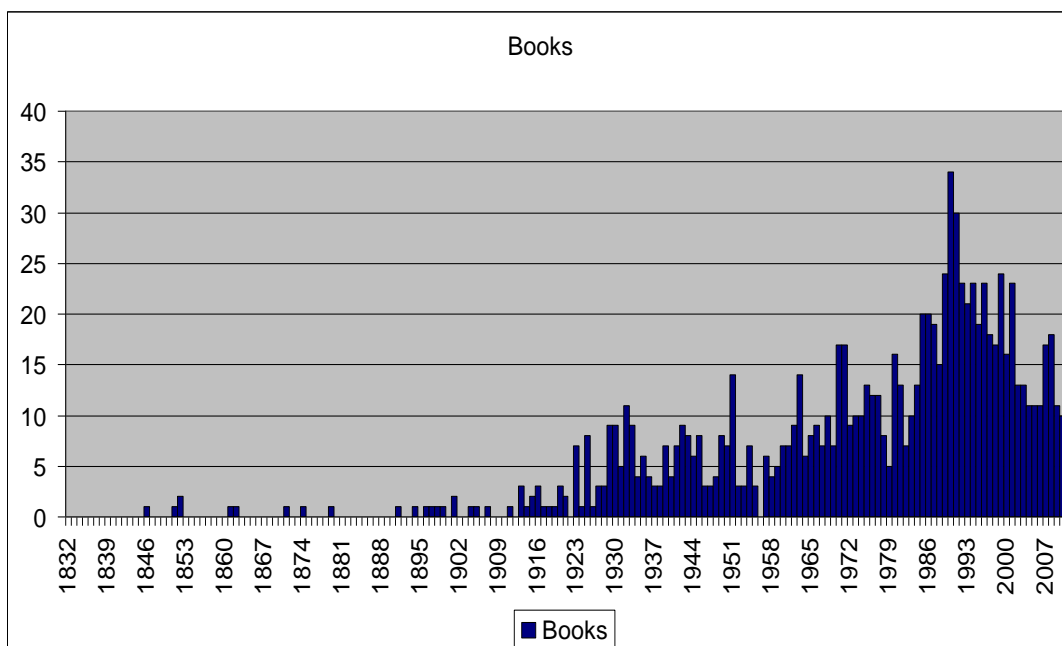
Obecně se tento nepoměr týká především autorů-básníků. Patrně proto, že při tvorbě antologie editor rád sáhne po již existujících překladech a pro větší pestrost zařadí větší množství autorů. Jakmile se tedy v nějaké antologii autor jednou objeví, výrazně se tím zvyšuje pravděpodobnost, že bude zařazen i příště. A na druhou stranu samostatná knižní vydání poezie jsou s ohledem na tržní nakladatelskou praxi poměrně málo častá, týkají se

převážně jen věhlasnějších autorů (například Nobelovou cenou ověřeného Jaroslava Seiferta). Právě Seifert je jedním z nemnoha českých básníků, kterým vyšly v angličtině coby samostatné knihy jeho jednotlivé sbírky. I u hojně vydávaných básníků (například Miroslav Holub) je běžnější, že v anglickém překladu vycházejí především průřezové výběry z jednotlivých básnickových sbírek.

Samostatných knižních vydání překladů českých autorů vyšlo celkem za posledních 150 let přibližně 1000. Asi devadesátce spisovatelů z celkového počtu vyšlo jen jedno samostatné knižní vydání. Naopak pouze patnáctce nejvydávanějších autorů bylo publikováno více než deset samostatných knižních vydání.

Pochopitelně vydávání těchto knih nebylo rozprostřeno rovnoměrně v čase: naopak je možné vysledovat rostoucí trend, byť s různými časově podmíněnými výkyvy.

Podívejme se na časovou osu zachycující jak díla publikovaná jako samostatná knižní vydání. Znovu stojí za připomenutí, že databáze nerozlišuje mezi vydáním, dotiskem či reprintem.

Graf: Počet samostatných knižních vydání moderních překladů české literatury do angličtiny (1832-2010)

4.2.3 POČÁTKY MODERNÍHO PŘEKladU

Podívejme se nyní po celkovém přehledu trochu konkrétněji na vývoj překlady české beletrie do angličtiny. Záměrně přitom pomineme nesmělé a nepřímé kontakty obou kultur ve středověkém písemnictví.

Na počátku českého moderního překlady do angličtiny stál podvod a Polák. Jeden z vůbec prvních doložených překladů z češtiny je částečný překlad Hankova Rukopisu královédvorského, jehož nepravost byla odhalena až později. Překlad rukopisu pořídil ve 20. letech 19. století polský učenec žijící v Anglii Krystyn Lach Szyrma. Prvním knižně vydaným překladem z češtiny do angličtiny byla česká poezie: antologii uspořádal John Bowring (1792-1872)³², britský polyglot, překladatel, cestovatel i politik s bohatou diplomatickou kariérou. Bowring přitom uspořádal a převedl do angličtiny celou řadu ukázek národní poezie ze širokého spektra zemí, namátkou: *Specimens of the Russian Poets, Ancient Poetry and Romances of Spain, Specimens of the Polish Poets, Serbian Popular Poetry, Poetry of the Magyars*. Do jeho řady zachycující národní tvorbu zemí střední a východní Evropy patří právě i první antologie české literatury převedené do angličtiny *Cheskian anthology; being a history of the poetical literature of Bohemia with translated specimens*, vydaná roku 1832 nakladatelem R. Hunterem v Londýně. (Antologie je dostupná on-line přes Google Books.) Antologie obsahuje středověkou českou poezii, části Hankova Rukopisu královédvorského, ale i úryvky z Kollárovy Slávy dcery. Bowring ovšem při překlady vycházel z německých verzí textů.

Do konce 19. století vyšly ještě dvě antologie představující českou poezii a také staré legendy: 1. *Lyra czecho-slovanská. Bohemian poems, ancient and modern, translated from the original Slavonic, with an introductory essay*, vydaná roku 1849 nakladatelem J. W. Parkerem v Londýně a sestavená a přeložená britským bohemistou (rodinným původem z českých zemí) Albertem Henry Wratislawem. Wratislaw na rozdíl od Bowringa už překládal přímo z češtiny. 2. *Bohemian legends and other poems* vydaná roku 1896 William R. Jenkinsem v New Yorku. Antologie,

---

³² SMITH, G. B. *Biography: Sir John Bowring (1792-1872)* [online]. Marjorie Bloy. URL: <<http://www.historyhome.co.uk/people/bowring.htm>> [cit. 2012-07-06]

kteřou sestavila Flora Pauline Wilson Kopta, obsahuje kromě staré poezie a lidových písní i výběř z Kytice Karla Jaromířa Erbena.

Ke druhé z antologií, *Bohemian legends and other poems*, se ovšem váže příběh dokládající, že vydávání české literatury v překladu nebylo vždy tak přímočarou záležitostí. Antologie *Bohemian legends and other poems* publikovaná roku 1896 v New Yorku byla totiž až druhým vydáním: první vydání, o poznání útlejší (neobsahující například části z Erbenovy Kytice apod.), vyšlo o šest let dříve, v roce 1890 v Rakousko-Uhersku u nakladatele A. Jánský v Sušici.

Jenže jak si posteskla editorka a překladatelka F. P. Kopta v předmluvě ke druhému vydání, když komentuje díla svých předchůdců Bowringa a Wratislawa: „*Had their works been published in Austria, the same fate that met my book „Bohemian Legends and Ballads“ would have met them. They would have been confiscated.*“³³ Neblahý osud konfiskace popisuje dále a dává pochopit, že ani překladová literatura nešla ve své době v českých zemích oku cenzora: „*I can only say that the publishers, Jansky & Co, placed it before the proper authorities and received permission to publish it; about three months after, when it had been publicly sold all over Austria, it was suddenly confiscated on the 22nd of June, 1890.*“ Když se F. P. Kopta snažila dopátrat důvodů konfiskace své knihy, dostalo se k ní toto zdůvodnění: „*At first I was told it was on account of the poem John Huss, but in about two weeks I received the written explanation that it was on account of The Patriots.*“ Doplnuje pak dále, že důvodem bylo možné nelichotivé vyznění dané básně pro vládnoucí habsburský rod. Na další vydání antologie české poezie bez ohrožení ze strany cenzury tak došlo až o šest později na druhé straně Atlantiku; editorka F. P. Kopta do té doby antologii značně rozšířila – především o soudobou tvorbu českých básníků, jako byly Karel Jaromír Erben, Adolf Heyduk, Josef Václav Sládek a další.³⁴

---

³³ KOPTA, F. P. W. (ed.). *Bohemian Legends and Other Poems*. New York : William R. Jenkins. 1896. s. VII-VIII

³⁴ KOPTA, F. P. W. (ed.). *Bohemian Legends and Other Poems*. New York : William R. Jenkins. 1896. [oskenovaná verze online] URL: <<http://archive.org/stream/bohemianlegends00koptgoog#page/n15/mode/2up>> [cit. 2012-08-25]

Prvním překladem díla jednoho autora publikovaným jako samostatné knižní vydání byly Husovy listy – *Letters of John Huss Written During His Exile and Imprisonment*. Překlad vydaný roku 1846 nakladatelem Williamem Whytem v Edinburghu pořídil absolvent Trinity College v Dublinu Campbell Mackenzie. (Překlad je dostupný on-line přes Google Books.)

V roce 1851 pak následovalo knižní vydání překladu části Hankova Rukopisu královédvorského (Záboj, Slavoj, Luděk) pod názvem *Patriotism: an ancient lyrico-epic poem*. Překlad byl pořízen Albertem Henrym Wratislawem a vydán v Londýně u nakladatele Whittakera. O rok později, v roce 1852, byl též překlad Rukopisu vydán jednak samostatně a jednak v rámci antologie překladů Rukopisu do cizích jazyků: Polyglotta Kralodvorského rukopisu: text v původním i obnoveném pravopisu; překlad ruský, srbský, illyrský, polský, hornolužický, vlašský, anglický, německý; ukázky dolnolužického, maloruského, krajnského, francouzského i bolgarského.

Následně do konce 19. století se četnost vydání anglických překladů českých děl zvýšila na průměrně dvě publikace během desetiletí, vyšší množství překladů se objevilo až koncem 90. let 19. století. Ačkoli se v antologiích objevovala i díla současníků (Erben, Čelakovský, Hálek), prim hrály v překladu české literatury do angličtiny texty národně historické (jako například Husovy texty, Rukopis královédvorský atd.).

Pokud jde o tvorbu současníků, jako první samostatně vydané drama vyšla hra Emanuela Bozděcha Zkouška státníkova (poprvé a naposledy v roce 1874). První překladovou prozaickou knihou věnovanou jednomu autorovi pak byl soubor Hálkových próz (Pod dutým stromem, Poldík rumař a Na vejminku) publikovaný v roce 1886.

Celkově v 19. století ovšem v překladech převažovala poezie, což se změnilo až ve století dvacátém. Pro srovnání – první antologie výhradně soudobé české prózy se objevila až v roce 1920, v době, kdy už existovaly čtyři antologie poezie a historických textů.

4.2.4 DVACÁTÉ STOLETÍ

Co započalo na konci 19. století, pokračovalo ve století dvacátém. Četnost anglických překladů české beletrie se vytrvale zvyšovala, až dosáhla svého maxima kolem roku 1990, kdy v jednom roce více než 30-krát vyšla česká překladová kniha. A k tomu byla ve stejném roce vydána jedna velká průřezová antologie českého autora – již zmíněný výbor čapkovské prózy a dramatu. Během 20. století také začalo mezi překlady narůstat zastoupení prózy. V současnosti česká próza v anglickém překladu naopak dominuje. Další žánry – drama či esejistika – se začaly v překladu objevovat častěji až během 20. století a jsou dodnes v překladu spíše okrajové.

Jakkoli o tom, co je přeloženo a vydáno, rozhoduje celá řada kulturních, společenských i subjektivních faktorů, lze nárůst počtu překladových publikací interpretovat jako svědectví o postupně rostoucím zájmu o českou literaturu v průběhu 20. století (byť je třeba brát v potaz nárůst knižní produkce vůbec).

S výjimkou Karla Čapka a Jaroslava Haška přitom patří mezi nejvydávanější spisovatele čeští autoři druhé poloviny 20. století.

Následuje „top 10“ českých nejvydávanějších autorů v angličtině (a to celkově, nikoli jen v rámci 20. století). Připomeňme, že žebříček je sestaven pouze na základě počtu samostatných knižních vydání, nikoli vydání v rámci antologií.

1. Karel Čapek	6. Ivan Klíma
2. Milan Kundera	7. Jaroslav Seifert
3. Josef Škvorecký	8. Jaroslav Hašek
4. Václav Havel	9. Bohumil Hrabal
5. Arnošt Lustig	10. Miroslav Holub

První příčce v tomto žebříčku jsme už věnovali samostatný oddíl této práce, počtem samostatně vydaných knih i podle dalších kritérií Čapek skutečně dalece převyšuje všechny ostatní.

Milan Kundera

Počet vydaných anglických překladových knih Milana Kundery, který je na druhém místě, je oproti Čapkovi přibližně poloviční: v angličtině vyšlo Kunderovi necelých 80 samostatných knižních vydání. (V případě Kundery jsou do této sumy započteny i vydání knih podle všeho psaných původně francouzsky, jako románu *La Lenteur* či eseje *L'art du roman*.) Většina překladů Kundery přitom vychází coby samostatná knižní vydání, v rámci antologií vycházejí jeho díla jen omezeně.

Rozsahem převedení svého díla do angličtiny se však Kundera blíží Čapkovi. Do angličtiny byla přeložena kompletní Kunderova románová tvorba:

Žert	Nesnesitelná lehkost bytí
Směšné lásky	Nesmrtelnost
Valčík na rozloučenou	<i>La Lenteur</i> (Pomalost)
Život je jinde	<i>L'Identité</i> (Totožnost)
Knih smíchu a zapomnění	<i>L'Ignorance</i> (Nevědomost)

Kromě románů je v angličtině dostupná i Kunderova významná esejistika jako *L'art du roman* (Umění románu), *Les Testaments trahis* (Zrazené testamenty), *Le Rideau* (Opona) a dále drama *Jakub a jeho pán*. Chybějící kusem do mozaiky Kunderova obrazu tvoří jeho poezie z počátků jeho tvorby z padesátých let, která do angličtiny přeložena nebyla. Na překladu Kunderova díla se podílela celkem desítka překladatelů. V největší míře se však o překlady zasloužila čtveřice amerických překladatelů.

Peter Kussi, profesor Kolumbijské university, který se narodil v Praze a do Ameriky emigroval ve svých 13 letech s rodinou v roce 1938³⁵, přeložil z češtiny do angličtiny romány Valčík na rozloučenou (vydáno 1976), Život je jinde (vydáno 1974) a Nesmrtelnost (vydáno 1991).

Michael Henry Heim, profesor Kalifornské university, aktivní překladatel z češtiny a dalších evropských jazyků, převedl rovněž tři z Kunderových románů: Kniha smíchu a zapomnění (vydáno 1980), Žert (vydáno 1982) a Nesnesitelná lehkost bytí (vydáno 1984).

Z francouzštiny pak překládali Kunderu manželé Asherovi. Aaron Asher, původem z východní Evropy, který redigoval Kunderovu tvorbu v angličtině³⁶, přeložil tři Kunderovy romány ze sedmdesátých let: Valčík na rozloučenou, Život je jinde, Kniha smíchu a zapomnění. Jeho manželka Linda, rovněž přední newyorská literární redaktorka a překladatelka³⁷, následně přeložila Kunderovu pozdější románovou tvorbu, a sice tři poslední francouzsky psané romány: *La Lenteur* (Pomalost), *L'Identité* (Totožnost), *L'Ignorance* (Nevědomost). Současně Linda Asherová převedla do angličtiny Kunderovu významnou esejistickou tvorbu: *L'art du roman*, *Les Testaments trahis* a *Le Rideau*.

Čtyři z Kunderových románů se dočkaly opakovaného překladu (zpravidla během jednoho dvou desetiletí), což u rozsáhlých próz českých autorů zdaleka není běžné. Jak bylo vidět v případě Čapka, často zvláště u rozsáhlých kusů existuje jen jeden překlad, opakovaně vydávaný (a to i přesto, že může být nevyhovující). V případě Kundery lze předpokládat, že relativně čtenější publikace alternativních překladů souvisí s jeho světovým věhlasem, který motivuje překladatele „popasovat se“ s autorem po svém a zvyšuje ochotu nakladatelů takové pokusy vydávat.

---

³⁵ BRDEČKOVÁ, T. *Ještě jsem tady: Peter Kussi*. Režie: Z. Tyc. Česká televize. URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1059542845-jeste-jsem-tady/200322224940011-peter-kussi-ph-d/>> [cit. 2012-08-26]

³⁶ FOX, M. *Aaron Asher, Editor of Literary Heavyweights, Dies at 78* [online]. The New York Times. 22. 3. 2008. URL: <<http://www.nytimes.com/2008/03/22/arts/22asher.html>> [cit. 2012-08-26]

³⁷ GLENNY, M. *Obituary: Aaron Asher, New York literary publisher and editor* [online]. The Guardian. 2. 4. 2008. URL: <<http://www.guardian.co.uk/books/2008/apr/02/culture.obituaries>> [cit. 2012-08-26]

Josef Škvorecký

I v případě Josefa Škvoreckého existuje v anglickém překladu široký, reprezentativní výběr jeho prózy. Přes 70 samostatných knižních vydání (včetně dotisků a reprintů) představuje řadu Škvoreckého románů, novel a povídek, včetně kompletní nejslavnější pentalogie o Dannym Smiřickém (Zbabělci, Tankový prapor, Mirákl, Prima sezóna, Příběh inženýra lidských duší). Oproti Kunderovi jsou Škvoreckého prózy hojněji zastoupeny v antologiích, svou zásluhu na tom jistě má i samozřejmý fakt existence širšího spektra Škvoreckého kratších, do antologií vhodnějších, prozaických kusů.

Kromě již zmíněné volné pentalogie (Zbabělci, Tankový prapor, Mirákl, Prima sezóna, Příběh inženýra lidských duší) byly do angličtiny převedeny romány Lvíče, Nevěsta z Texasu, Nevysvětlitelný příběh, stylizovaná biografie Antonína Dvořáka Scherzo capriccioso, dále byla kompletně přeložena volná detektivní trilogie Smutek poručíka Borůvky, Konec poručíka Borůvky, Návrat poručíka Borůvky, povídkové cykly Hříchy pro pátera Knoxe, Povídky tenorsaxofonisty, novely Bassaxofon, Legenda Emöke, Obyčejné životy a celá řada povídek (namátkou Eine kleine Jazzmusik, Můj táta haur a já a další).

Z celkem devíti překladatelů, majících podíl na Škvoreckého díle v angličtině – Caleb Crain, A. Denesová, Rosemary Kavan, Peter Kussi, Jeanne W. Němcová, Káča Poláčková-Henley, Michael Schonberg, George Theiner, Paul Wilson – vystupuje především jedna osobnost, a sice posledně jmenovaný Paul Wilson.

Tento kanadský překladatel, který se česky naučil v Československu v letech 1967-77, kdy zde vystupoval jako zpěvák s legendární undergroundovou skupinou The Plastic People of the Universe (za což byl následně vyhoštěn), převedl do angličtiny velkou část Škvoreckého díla: kompletně převedl volnou pentalogii (Zbabělci, Tankový prapor, Mirákl, Prima sezóna, Příběh inženýra lidských duší), dále detektivní trilogii (Smutek poručíka Borůvky, Konec poručíka Borůvky, Návrat poručíka Borůvky),

Dvořákovu stylizovanou biografii Scherzo capriccioso, román Lvíče a novelu Obyčejné životy.

Významnější měrou se na překladu Škvoreckého do angličtiny podílela také překladatelka Káča Poláčková-Henley³⁸, která se narodila v Praze, v pěti letech se svou rodinou emigrovala do Spojených států, odkud se do Československa dvakrát vrátila, pokaždé však byla nucena zemi opustit. Přeložila svému osudu patrně blízký román o českých emigrantech v Americe Nevěsta z Texasu, dále Nevysvětlitelný příběh, detektivní cyklus Hříchy pro pátera Knoxe a novely Bassaxofon a Legenda Emöke.

Václav Havel

Necelých 50 samostatných knižních vydání reprezentuje Havlovo dílo v angličtině, vedle toho se objevují části Havlových děl nebo kratší kusy asi dvacetkrát v nejrůznějších antologiích. Anglický překlad přitom výrazně odráží obě polohy Havlovy literární činnosti: dramatickou tvorbu i esejistiku.

V anglickém překladu vyšla většina Havlových her: Asanace, Audience, Largo desolato, Odcházení, Pokoušení, Vernisáž, Vyrozumění, Zahradní slavnost, Ztížená možnost soustředění, Žebrácká opera. Esejistiku reprezentují přeložené Dopisy Olze, Moc bezmocných, Politika a svědomí, Letní přemítání a dvě knihy rozhovorů s Karlem Hvížd'alou: Dálkový výslech a Prosím stručně. K tomu se přidává i bezpočet kratších projevů, esejů a článků ve sbírkách jako například *The Art of the Impossible*, která představuje vybrané Havlovy projevy z prvních šesti let v prezidentském úřadu.

Z dvanáctky překladatelů, kteří se na překladu Havlova díla dosud podíleli (Vera Blackwell, Barbara Day, George Gibian, Erazim Kohák, Jan Novák, James Saunders, Michael Schonberg, Tom Stoppard, George Theiner, Iris Urwin, Paul Wilson, Marie Winn), vystupují především dvě osobnosti: již zmíněný Paul Wilson, který do značné míry platil za Havlova dvorního překladatele a který pořídil většinu překladů Havlovy nejvýznamnější

---

³⁸LEVY, A. *Kaca Polackova-Henley: A Translator's Transatlantic Odyssey*. The Prague Post. 13 October 1992. URL: <<http://www.praguepost.com/archivescontent/11204-kaca-polackova-henley-a-translator-s-transatlantic-odyssey.html>> [cit. 2012-08-26]

esejistiky. Mezi jeho překlady patří Dopisy Olze, Moc bezmocných a další eseje a projevy, obě knihy rozhovorů Dálkový výslech a Prosím stručně a také dvě hry Žebrácká opera a Odcházení. Naproti tomu o překlad velké části Havlovy dramatické tvorby se postarala Vera Blackwellová, americká občanka původem z Prahy, která do angličtiny převedla hry Audience, Protest, Vernisáž, Vyrozumění, Zahradní slavnost a Ztížená možnost soustředění.

Žádné z Havlových děl v překladu výrazně nedominuje nad ostatními, díla typicky vyšla dvakrát až třikrát, přitom nezřídka šlo o vydání krátce po sobě jen na různých stranách Atlantiku – v Londýně a New Yorku. Nejčastěji vydávaným kusem je hra Vyrozumění, která byla publikována jako samostatné knižní vydání hned čtyřikrát. Havlovy hry jsou přitom zpravidla vydávány coby malé sbírky (například The Vaněk Plays, Selected Plays a další) spíše než samostatně.

Arnošt Lustig

První pěti nejvydávanějších českých autorů v angličtině uzavírá prozaik Arnošt Lustig s 45 samostatnými knižními vydáními svých děl. Lustig vychází relativně pravidelně už celé půlstoletí, přibližně 7-10 vydání během jedné dekády. První titulem byla v Londýně a souběžně také v New Yorku vydaná sbírka povídek Noc a naděje (1962). V Praze v tomtéž roce nakladatelství Artia vydalo anglický překlad Démantů noci. Povídkový soubor Noc a naděje je nejvydávanějším Lustigovým dílem, vyšel samostatně celkem sedmkrát a dvakrát ještě v rámci antologie Lustigových próz *Children of the Holocaust*. Ačkoli je Arnošt Lustig více méně autorem jednoho tématu, holokaustu, nelze říci, že by v angličtině patřil k autorům jednoho díla. Naopak poměrně široké spektrum jeho děl vychází opakovaně, přesně šest z Lustigových děl vyšlo čtyřikrát až šestkrát (Démanty noci, Dita Saxová, Krásné zelené oči, Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou, Noc a naděje, Tma nemá stín). Dále samostatně knižně vyšly prózy jako Dům vrácené ozvěny, Lea z Leeuwardenu, Dívka s jizvou, Modrý den, Neslušné sny, Porgess, Propast, Ulice ztracených bratří, Z deníku sedmnáctileté Perly Sch. Tyto

prózy doplňují jinak pozoruhodnou šíři převedení autorova díla do angličtiny.

Z devíti překladatelů podílejících se na převedení Lustigova díla do angličtiny (Alexandra Büchler, Deborah Durham-Vichr, Vera Kalina-Levine, Roman Kostovski, Josef Lustig, Jeanne W. Němcová, Ewald Oser, George Theiner, Iris Urwin) nejvíce vystupuje Jeanne W. Němcová se svými překlady: *Démanty noci*, Dita Saxová, *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou* a *Tma nemá stín*; tato díla současně patří k Lustigovým nejvydávanějším dílům. *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou* pak podle nekrologu *New York Times* je v anglojazyčném světě Lustigovým dílem vůbec nejpopulárnějším³⁹. George Theiner pořídil jeden z prvních překladů Lustiga do angličtiny vůbec: *Noc a naděje* vydaná v roce 1962 a také první překlad Dity Saxové. Stojí za to zmínit i Ewalda Oserse, překladatele hojně vydávaného díla *Krásné zelené oči* – ten převedl rovněž prózu Lea z Leeuwardenu.

Ivan Klíma

Podobně jako u Arnošta Lustiga i Klímovo dílo je přeloženo v poměrně značné šíři. Na 35 samostatných knižních vydání převádí do angličtiny tato díla:

---

³⁹ HEVESI, D. *Arnost Lustig, Who Wrote Tales of Holocaust, Dies at 84* [online]. *The New York Times*. 5. 3. 2011. URL: <http://www.nytimes.com/2011/03/06/books/06lustig.html?_r=0> [cit. 2012-09-23]

Ani svatí, ani andělé	Moje první lásky
Čekání na tmou, čekání na světlo	Moje zlatá řemesla
Láska a smetí	Porota
Lod' jménem naděje	Poslední stupeň důvěrnosti
Má veselá jitra	Soudce z milosti
Milostné léto	

Kromě toho jsou Klímovi věnovány dvě antologie. Pod názvem *Lovers for a day* byl vydán výbor 12 Klímových milostných povídek a pod názvem *The Spirit of Prague and Other Essays* byla publikován výběr Klímovy esejistiky. Do angličtiny je také přeložena životopisná monografie Karla Čapka *Velký věk chce mít též velké mordy*. Dvanáctkrát je také Klíma zařazen do antologií věnovaných buď přímo literatuře české, nebo světové. Mezi překlady v antologiích dominuje prozaická tvorba, eseje či dramata jsou zastoupeny okrajově.

Nejvydávanějšími Klímovými prózami jsou romány *Čekání na tmou*, *čekání na světlo*, *Láska & smetí* a *Soudce z milosti*, všechny se objevily na pultech v angličtině dosud pětkrát – to je poměrně vysoká frekvence s ohledem na to, že první anglická vydání vyšla na začátku 90. let. Častokrát vycházejí ještě dvě prózy: *Ani svatí, ani andělé* a *Moje první lásky*. Ty vyšly prozatím čtyřikrát.

Jako první byly v angličtině vydány dvě Klímovy prózy (v překladu Edith Pargeterové): *Lod' jménem naděje* a *Porota*, které vyšly v jednom svazku v roce 1970. Tato kniha zůstala až do poloviny 80. let 20. století překladem jediným. Teprve v polovině 80. let začínají vycházet různé Klímovy překlady a tento trend se v letech 90. ještě více zrychlil.

Valná většina Klímových anglických překladů (více než 20 vydání) přitom vyšla v 90. letech minulého století. Jen v letech 1991-93 byly publikovány tři nové překlady: *Láska a smetí*, *Moje zlatá řemesla*, *Soudce z milosti*. Punc „zakázaného autora“ po pádu železné opony se jeví jako jedna z možných příčin tohoto strmého nárůstu počtu vydání, který pokračoval

i dál během 90. let (každý rok v 90. letech byl publikován některý z existujících překladů nebo pořízen překlad nový).

O překlady Ivana Klímy se postarali tito překladatelé (v abecedním pořadí): A. G. Brain, Norma Comrada, Ewald Osers, Edith Pargeterová, George Theiner, Gerald Turner, Paul Wilson. Nejvýraznější podíl na překladech přitom mají Ewald Osers (Láska a smetí, Milostné léto, Moje první lásky) a Paul Wilson (Čekání na tmou, čekání na světlo, Moje zlatá řemesla a výbor esejí *The Spirit of Prague and Other Essays*). Za zmínku dále stojí Gerald Turner se svými překlady románu Ani svatí, ani andělé a souboru povídek Milenci na jednu noc a A. G. Brain s překlady románů Poslední stupeň důvěrnosti a Soudce z milosti.

Jaroslav Seifert

Prvním básníkem mezi nejvydávanějšími českými autory v angličtině je nobelovský laureát Jaroslav Seifert. Jeho dílo bylo přeloženo v poměrně velké šíři a poměrně vzácně mezi básníky mu vyšly jednotlivé sbírky jako samostatná knižní vydání, a to hned několik. Vedle toho byly jeho básně zařazeny do 10 antologií – byť pouze takových, které představují českou poezii, nikoli světovou. Celkem bylo přeloženo a publikováno jako samostatná knižní vydání 15 Seifertových sbírek:

Býti básníkem	Píseň o Viktorce
Deštník z Piccadilly	Samá láska
Halleyova kometa	Slavík zpívá špatně
Jabloň se strunami pavučin	Světlem oděná
Maminka	Šel malíř chudě do světa
Morový sloup	Vějíř Boženy Němcové
Na vlnách TSF	Věvec sonetů
Odlévání zvonů	

Vedle toho samostatně vyšly také básnická skladba Mozart v Praze, Malá romance o Ctiradovi a Šárce a báseň věnovaná Masarykovi Osm dní.

Existují dále dva výběry Seifertovy poezie: antologie *The Selected Poetry by Jaroslav Seifert* od překladatele Ewalda Oserse (později rozšířená a vydaná pod upraveným názvem *The Poetry of Jaroslav Seifert*) nabízející průřez Seifertovým dílem s básněmi z celkem 17 sbírek a úryvky ze vzpomínkového souboru *Všecky krásy světa*. A dále výběr *The Early Poetry of Jaroslav Seifert* od překladatelky Dany Loewy, který se zaměřuje pouze na čtyři Seifertovy sbírky, a to *Město v slzách*, *Samá láska*, *Na vlnách TSF*, *Slavík zpívá špatně*.

Seifertovy sbírky vydané v angličtině se zpravidla objevily na pultech jen jednou či dvakrát. Jen sbírka, *Odlévání zvonů*, vyšla třikrát v poměrně rychlém sledu v letech 1983-86.

Seiferta anglickému čtenáři poprvé představila Edith Pargeterová svým překladem básnické skladby *Mozart* v Praze v roce 1970. Během 70. let 20. století pak vyšla v angličtině jen jedna sbírka, a sice *Morový sloup*. Strmý vzrůst slávy přišel až v 80. letech 20. století – pochopitelně ve spojení s Nobelovou cenou za literaturu v roce 1984. V této souvislosti přímo na zakázku nakladatele⁴⁰ vznikl výběr Ewalda Oserse *The Selected Poetry by Jaroslav Seifert*, který poprvé vyšel v roce 1986. V 80. letech pak vyšly ještě sbírky *Deštník z Piccadilly*, *Halleyova kometa*, *Odlévání zvonů* a *Věvec sonetů*.

Nejvíce nově přeložených a vydaných sbírek se však objevilo až v letech devadesátých: *Býti básníkem*, *Jabloň se strunami pavučin*, *Maminka*, *Na vlnách TSF*, *Píseň o Viktorce*, *Samá láska*, *Slavík zpívá špatně*, *Svatební cesta*, *Světlem oděná*, *Šel malíř chudě do světa*, *Vějíř Boženy Němcové*. Vydána byla rovněž nová antologie Seifertovy poezie *The Early Poetry of Jaroslav Seifert* od Dany Loewy.

Na Seifertových překladech se podílelo celkem 8 překladatelů: Lyn Coffin, Paul Jagasich (občasně ve spolupráci s Tomem O'Gradym), J. K. Klement ve spolupráci s Evou Stucke, Dana Loewy, Ewald Osers, Edith Pargeterová. Z hlediska kvantity však výrazně vystupují především dvě jména Ewald Osers, emigrant z Československa a jeden z nejméně plodných

---

⁴⁰ Rozhovor s Ewaldem Osersem (audionahrávka), pořídil Rostislav Valvoda 17. 12. 2008 v Sonning Common. Přiloženo k této práci.

překladatelů české literatury do angličtiny vůbec, je autorem překladů sbírek Morový sloup a Deštník z Piccadilly a také již zmíněné velké průřezové antologie. Tento výbor si vysloužil prestižní ocenění britské Poetry Society za překlad evropské poezie⁴¹. Autorem největšího množství překladů sbírek je však Paul Jagasich (občasně ve spolupráci s Tomem O'Gradym), který do angličtiny převedl 12 sbírek a dále skladbu Mozart v Praze či báseň Osm dní. S kvantitou ovšem kontrastuje kvalita, jak upozorňuje překladatelka Dana Loewy. Podle ní⁴² se Jagasichovy verze vyznačují četnými hrubými překladatelskými pochybeními a nevystižením Seifertovy poetiky. Právě špatná kvalita Jagasichových překladů podle Loewyové vedla k tomu, že si Jagasich začal postupem doby vydávat překlady sám.

Loewy dále tvrdí, že „*Seifert remains a largely unknown author in English-speaking countries*“⁴³. Jako možnou příčinu této skutečnosti Loewy uvádí nedostatek kvalitních překladů v době, kdy Seifert získal Nobelovu cenu. To ilustruje i úvodní věta z New York Times den poté, co Seifertovi byla přisouzena Nobelova cena „*Few Americans have ever heard of Jaroslav Seifert, whose poems are virtually unobtainable in the United States, but scholars who are acquainted with his work said yesterday that the Czech poet fully deserves the Nobel Prize awarded to him. (...) Seifert's works are also difficult to locate, at least in this country. Ingram Book Company, for example, the large wholesaler in Nashville, Tenn., does not stock either of the two Seifert titles that have been translated into English, and no bookstores that were surveyed yesterday had even heard of them.*“⁴⁴

---

⁴¹ BROWNJOHN, A. *Ewald Osers obituary* [online]. The Guardian. 27. 11. 2011. URL: <<http://www.guardian.co.uk/theguardian/2011/nov/27/ewald-osers-obituary>> [cit. 2012-11-17]

⁴² CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. s. 1248-1250

⁴³ Ibid. s. 1249

⁴⁴ McDOWELL, E. *Little-Known in U.S., Nobel Poet Praised Here* [online]. The New York Times. 12 October 1984. URL: <<http://www.nytimes.com/1984/10/12/books/84nobel2.html>> [cit. 2012-11-18]

Jaroslav Hašek

Od ostatních autorů z první desítky nejvydávanějších spisovatelů se Jaroslav Hašek liší tím, že jde s trochou zjednodušení o autora jednoho díla. Na druhou stranu je Hašek, jak poukazuje James Naughton⁴⁵, patrně českým autorem v anglojazyčném světě vůbec nejznámějším. James Partridge dokonce tvrdí, že „*Jaroslav Hašek is the only Czech writer whose central creation – the Good Soldier Švejk – is almost as much a part of English literary folklore as of Czech.*“⁴⁶

Haškův Švejk se také ve vnímání mnohých anglojazyčných čtenářů stal synonymem češství. „*Švejk has become irrevocably associated with the Czech national character, much to the annoyance of some Czechs.*“⁴⁷

Kniha Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války vyšla v angličtině poprvé v roce 1930, a to souběžně v Londýně (nakladatelství Heinemann) a New Yorku (nakladatelství Doubleday). Jen do konce 30. let 20. století byl pak Švejk to v překladu Paula Selvera vydán ještě dvakrát a tento překlad zůstal po příštích 40 let překladem jediným. Partridge⁴⁸ tvrdí, že ačkoli se Selver vypořádal vcelku obstojně s některými Haškovými stylistickými nástrahami (střídání obecné a spisovné češtiny apod.), jeho překlad trpí svévolnými výpustkami, ať už na úrovni jednotlivých kapitol, nebo i jednotlivých stránek, odstavců či slov. Někdy je motivací zmírnit vulgární znění originálu (s ohledem na dobové britské literární cítění), někdy je motivace podobného zásahu nejasná. Za oněch 40 let od prvního vydání se Selverova verze objevila na pultech osmkrát. Se vznikem nového překladu lze říci, že Selverova verze byla překonána – od té doby už nikdy nevyšla.

Nový překlad pořídil v 70. letech 20. století Cecil Parrott, který v 60. letech působil jako britský velvyslanec v Československu. Parrottův překlad hodnotí Partridge⁴⁹ jako vcelku obstojný a také „*likely to remain the definite*

---

⁴⁵ FRANCE, Peter (ed.). *The Oxford Guide to Literature in English Translation*. Oxford, New York : Oxford University Press. 2000. s. 197

⁴⁶ CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. s. 619

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid. s. 620

⁴⁹ Ibid.

English version for some time to come". Ovšem vytýká mu určitou ztrátu humoru, která z překladu na některých místech dělá o poznání nudnější čtivo než originál. Parrottův překlad vyšel poprvé v roce 1973 v nakladatelství Heinemann v Londýně. Od roku 1973 byl pak publikován ještě šestkrát, naposled v roce 2005.

Parrott kromě Švejka přeložil ještě soubor Haškových povídek pod názvem *The Red Commissar: Including Further Adventures of the Good Soldier Švejk and Other Stories* a dále napsal Haškovu biografii pod názvem *The Bad Bohemian*.

Vedle souboru *The Red Commissar*, který v roce 1981 vyšel paralelně v Londýně, New Yorku a Torontu, vyšly i další povídkové knihy: v roce 1961 Artia v Praze vydala *The Tourist Guide: Twenty-Six Stories* v překladu I. T. Havlů, *Little Stories by a Great Master* v Praze v roce 1984 vydal Orbis v překladu Doris Kožíškové a konečně v roce 1991 vyšel soubor 32 satirických povídek s názvem *The Bachura Scandal: and Other Stories and Sketches* v překladu Alana Menhenneta (z nichž tři čtvrtiny byly přeloženy do angličtiny vůbec poprvé).

Nejnovější překlad Švejka pořídil překladatel Zdeněk „Zenny“ K. Sadloň (první díl ve spolupráci s Emmett K. Joyce) během posledního desetiletí. První díl pod názvem, *The Fateful Adventures of the Good Soldier Švejk: Book One*, vyšel v roce 2000. Další díly, *The Fateful Adventures of the Good Soldier Švejk: Book Two* a *The Fateful Adventures of the Good Soldier Švejk: Book Three & Four*, pak následovaly v roce 2009.

Pro úplnost doplňme, že okrajově – v rozsahu jedné či několika povídek do některé z antologií – Haška překládali ještě tito překladatelé: William E. Harkins, Fern Long, Jeanne W. Němcová a Paul Wilson.

Jak je vidět na dvou antologiích v angličtině vydaných v Československu, těšil se Hašek z desítky nejvydávanějších českých autorů v angličtině relativně největší podpoře v Československu před rokem 1989. Před rokem 1989 z děl těchto autorů vyšly v Československu pouze Lustigovy *Démanty noci* v Artii v roce 1962 a v Orbisu v roce 1970 Seifertův *Mozart* v Praze.

Bohumil Hrabal

Hrabalova díla vyšla v angličtině ve srovnatelném množství jako u Haška – v podobě necelých 30 samostatných knižních vydání. A podobně jako u ostatních autorů z těch nejvydávanějších je k dispozici v angličtině relativně široké spektrum Hrabalových děl, vyšlo osm jeho novel a próz, jeden povídkový a jeden esejistický soubor. Coby samostatná knižní vydání bylo publikováno:

Automat svět	Postřižiny
Dopisy Dubence	Příliš hlučná samota
Městečko, kde se zastavil čas	Svatby v domě
Obsluhoval jsem anglického krále	Taneční hodiny pro starší a pokročilé
Ostře sledované vlaky	Vita nuova

Kromě těchto próz vyšla ještě samostatně jako bibliofilie próza Štědrý den. Hrabalovy povídky či úryvky z delších próz si vedle toho našly cestu do devíti antologií.

Hrabalova díla v anglickém překladu zpravidla vycházejí opakovaně, nejčteněji (šestkrát) jsou zastoupeny novely Ostře sledované vlaky a Obsluhoval jsem anglického krále. Až na jednu výjimku (Ostře sledované vlaky) ovšem existuje vždy jen jeden překlad, což souvisí s tím, že většina překladů Hrabala byla vydána až relativně nedávno – od 90. let 20. století.

Na překladech Hrabala do angličtiny se podíleli výraznou měrou především tito překladatelé: Michael Henry Heim, Tony Liman, James Naughton, Edith Pargeterová a Paul Wilson, přičemž nejvíce titulů (Automat svět, Příliš hlučná samota, Taneční hodiny pro starší a pokročilé) převedl do angličtiny Michael Henry Heim.

Prvním překladem Hrabala v angličtině byly právě Ostře sledované vlaky vydané v roce 1968 v Londýně a v New Yorku v překladu Edith Pargeterové – poté, co v roce 1967 stejnojmenný film režiséra Jiřího Menzela

získal Oscara za nejlepší zahraniční film⁵⁰. Díky tomu právě tento titul došel relativně největšího věhlasu v anglojazyčném světě.

Nicméně až do 90. let byla vydání překladů Hrabala poměrně vzácnou záležitostí. V roce 1971 byl publikován překlad filmové verze Ostré sledovaných vlaků od Josefa Holzbechera, v roce 1975 vyšel překlad povídkového souboru Automat svět od Michaela Henryho Heima a v roce 1989 překlad novely Obsluhoval jsem anglického krále od Paula Wilsona.

V první polovině 90. let 20. století, kdy vydávání Hrabala v angličtině dosáhlo svého vrcholu, se objevilo některé z jeho děl na pultech desetkrát a kromě reedic vyšly čtyři nové překlady (Městečko, kde se zastavil čas, Postřižiny, Příliš hlučná samota, Taneční hodiny pro starší a pokročilé).

Miroslav Holub

Možná největším překvapením mezi desítkou nejvydávanějších českých autorů v angličtině bude pro některé Miroslav Holub, druhý z básníků mezi deseti nejvydávanějšími autory. Ač mezi českými čtenáři dneška lze Miroslava Holuba patrně sotva řadit k populárním, ba známým autorům, do angličtiny je převeden v poměrně značné šíři. S trochou zjednodušení lze říci, že jeho věhlas v zahraničí možná dokonce převyšuje ten domácí. Miroslav Holub vůbec nejčastěji ze všech českých básníků bývá zařazován do antologií světové poezie, jeho verše se dostaly do 13 takových antologií. Pro srovnání básně nobelovského laureáta Jaroslava Seiferta se z mezinárodních antologií dostaly jen do publikace speciálně věnované Střední Evropě (*Cross currents: a yearbook of Central European culture*).

Výmluvný je rozdíl v zastoupení Holubova díla v antologiích zaměřených speciálně na literaturu českou a antologiích představující výběr z autorů z celého světa: jak bylo uvedeno výše, Holub je prezentován ve 13 světových antologiích, zato však pouze v 5 „českých“. V tomto ohledu je Holub naprostá výjimka, tento poměr bývá u českých autorů přesně opačný.

---

⁵⁰ SAXON, W. *Bohumil Hrabal, 82, Who Defied Censors in Wry Tales of Ordinary Czechs* [online]. The New York Times. 6. 2. 1997. URL: <<http://www.nytimes.com/1997/02/06/arts/bohumil-hrabal-82-who-defied-censors-in-wry-tales-of-ordinary-czechs.html>> [cit. 2012-11-18]

13 mezinárodních antologií ale neznamená výsadní postavení jen mezi českými básníky, ale i mezi všemi autory vůbec, včetně podstatně častěji vydávaných prozaiků. Ve větším množství mezinárodních antologií je prezentován pouze Karel Čapek, který je ale v anglickém překladu fenomén sám o sobě. Holubovu smrt v červenci 1998 připomněly nekrologem New York Times, Washington Post i další významná periodika. Podle Partridge je Holub „currently recognized both as a leading authority in the field of immunology and as the most successful modern Czech poet in English translation.”⁵¹ Bez nadsázky tak lze Miroslava Holuba označit za nejvěhlasnějšího českého básníka v anglickém překladu.

V angličtině byly samostatně vydány Holubovy sbírky Ačkoli; Interferon, čili o divadle; Naopak; Sagitální řez a Syndrom mizející plíce. Dále sbírka veršů a prózy Ono se letělo a sbírka prózy K principu rolničky. Vedle toho ovšem od 60. let 20. století do současnosti vyšlo několik dalších výborů z Holubovy poezie, které se v různé míře překrývají (řazeno podle data prvního vydání): *Selected Poems, Notes of a Clay Pigeon, On the Contrary and Other Poems, The Fly, Poems Before & After, Intensive Care: Selected and New Poems a The Rampage*. Spektrum vydaných děl doplňují dva výběry z Holubovy esejistické tvorby *Shedding Life: Disease, Politics, and Other Human Conditions* a *The Dimension of the Present Moment and Other Essays*.

Na překladu Holubových básní se v různé míře podílelo celkem 11 překladatelů: Rebekah Bloydová, Stuart Friebert, Dana Hábová, George J. Kovtun, Ian a Jarmila Milnerovi, James Naughton, Ewald Osers, Daniel Simko, George Theiner, David Young, navíc se na překladu svých básní z části podílel i sám autor Miroslav Holub. Značný podíl na převedení Holubových básní má manželská překladatelská dvojice Ian a Jarmila Milnerovi, jejíž překlady tvoří část i prozatím nejrozsáhlejšího výboru Holubovy poetické tvorby *Poems Before & After*. Stojí za zmínku, že Ian Milner je osobnost, která více než svými překlady vyvolala rozruch svým životním příběhem: coby

---

⁵¹ CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. s. 651

imigrant z Austrálie do Československa byl kvůli různým aférám opakovaně obviňován, že pracuje pro sovětské a československé tajné služby.⁵²

Omezená vypovídací hodnota čísel

Po tomto přehledu vycházejícím z číselných přehledů stojí za to učinit jednu poznámku. Podle databáze by na desáté příčce měl být zmíněn místo Miroslava Holuba Josef Čapek s 21 samostatnými tituly. Ovšem 13 z těchto knih jsou tituly, u kterých Josef figuruje jako spoluautor vedle slavnějšího bratra Karla. Většinu vlastních samostatných vydání Josefa Čapka tvoří překlady jednoho díla: Povídaní o pejskovi a kočičce, které za poslední půlstoletí bylo vydáno sedmkrát, a to ve třech různých překladech.

Relativně vysoko, hned za první desítkou autorů, se podle statistiky umístila také Božena Němcová (s 15 samostatnými vydáními) nebo Karel Jaromír Erben (s 10 vydáními). I zde ale čísla mohou poněkud klamat: značný podíl na tomto počtu totiž má opět jeden titul, kde figurují Němcová a Erben jako spoluautoři: výbor pohádek *Czech Fairytales*, vydaný v angličtině v pražském nakladatelství Vitalis, jen od roku 2000 pětkrát. Nakladatelství Vitalis se zaměřuje především na knižní produkci pro návštěvníky Prahy z řad turistů.

Proto jak je zřejmé z těchto dvou příkladů, každý celkový pohled na čísla je třeba vyvážit konkrétním zkoumáním okolností vydání jednotlivých překladů.

Další pětice nejvydávanějších autorů

Ponecháme-li tedy u Josefa Čapka, jak bylo naznačeno výše, pouze díla bez autorské účasti bratra Karla, vypadá další pětice nejvydávanějších českých autorů v angličtině takto:

---

⁵² LENIHAN, D. *Was Ian Milner a Spy? A Review of the Evidence* [online]. Wellington : Victoria University of Wellington, 2008. URL: <<http://nzetc.victoria.ac.nz/tm/scholarly/tei-LenWas1.html>> [cit. 2012-12-16]

Egon Hostovský
Eduard Petiška
Božena Němcová
Jan Neruda
Karel Jaromír Erben

Svého druhu fenomén v překladu, byť dobově podmíněný, představuje dílo **Egona Hostovského**. Na poměry méně publikovaného českého autora v angličtině je jeho dílo představeno v nebývalé šíři – v angličtině vyšly v podobě samostatných knižních vydání 10 děl:

Černá tlupa	Půlnoční pacient
Dobročinný večírek	Sedmkrát v hlavní úloze
Listy z vyhnanství	Tři noci
Nezvěstný	Úkryt
Osamělí buřiči	Všeobecné spiknutí

Jen Černá tlupa vyšla ve společném svazku s prózou Úkryt, ostatním textům byly věnovány samostatné knihy. Více než v případě jiných autorů jsou překlady Hostovského silně dobově podmíněné – naprostá většina jich vyšla však v rozmezí 40. a 60. let 20. století. Později (konkrétně v roce 1996) byl publikován pouze jeden román, Žhář. Jako možné vysvětlení se nabízejí Hostovského pobyty v zahraničí (ať už dobrovolné či nedobrovolné), v němž po roce 1937 více méně strávil svou druhou polovinu života. Je představitelné, že právě život v zahraničí dal Hostovskému příležitost navázat kontakty na nakladatele a překladatele a napomoci vydávání jeho děl. K ověření tohoto předpokladu by ovšem bylo zapotřebí hlubšího prozkoumání Hostovského činnosti v zahraničí, což leží mimo zaměření této práce.

V překladech **Eduarda Petišky** se jedná výhradně o jeho pohádkovou tvorbu. Dvě třetiny z tohoto počtu přitom byly publikovány až od 90. let 20. století. Největší podíl na překladech zauímají pohádkové příběhy o krtkovi a

o Česku či Praze. Podobně jako v případě výše zmíněných četných vydání pohádek Němcové a Erbena lze i u vydávání Petišky předpokládat poměrně specifické cílové publikum – turisty navštěvující Česko (byť příběhy o krtečkovi mají pravděpodobně širší čtenářstvo). To dokládá i fakt, že valná většina Petiškových překladů vyšla v Praze. Například jedno z nejznámějších vyprávění o krtečkovi, *Jak Krtek ke kalhotkám přišel*, se dočkalo dokonce několikerého opakovaného překladu – celkem tři překlady za poslední půlstoletí. Vedle překladu George Theinera vydaného na konci 50. let 20. století vyšly nedávno v krátkém sledu dva nové překlady: překlad Lucy Doležalové (1999) a Milady Zedníkové (2001).

V soupisu všech překladů **Boženy Němcové** do angličtiny zaujímají nejvýraznější místo dvě položky: *Babička* a pohádková tvorba. První překlad *Babičky* z pera Frances Gregor (Františky Gregorové) se byl k mání ještě v 19. století, od roku 1891. Další – a doposud poslední – překlad pořídila v roce 1962 Edith Pargeterová. Vydání z nedávné doby (1999 a 2006) ovšem přetiskují překlad Gregorové. Kromě otázky autorských práv, která může sehrát při vydávání rozhodující roli, ovšem patrně za opětovnou publikaci staršího překladu stojí i kvalita staršího převodu. V recenzi pro časopis *Central Europe Review* James Partridge tvrdí⁵³: „...*the translation itself is excellent, and its rediscovery and publication is exciting for anyone interested in Czech literature.*“ A dále pokračuje v jednoznačné chvále: „*The register of Gregorova's English is, naturally enough, ideally suited to reproduce Nemcova's mid-nineteenth-century Czech, but I would be very surprised if the modern reader had any difficulties with it. In my reading of the translation, I could find nothing that struck me as anachronistic or out of place except for the mention of a raccoon (sic) on page 16 - not an animal that is often found in Bohemia (a marten, or even weasel would be more accurate). I trust this won't discourage anyone from buying the book.*“

Úryvky z tvorby Němcové se dále v průběhu posledního století objevily v 5 různých antologiích.

---

⁵³ PARTRIDGE, J. *Book Review: The Grandmother* [online]. *Central Europe Review*, 1999. URL<http://www.ce-review.org/99/7/books7_partridge.html> [cit. 2012-12-16]

V anglickém překladu tvorby **Jana Nerudy** dominuje především jeden titul: takřka veškerá jeho samostatná knižní vydání jsou Povídky malostranské. Poprvé tento soubor povídek vyšel v roce 1957 v překladu Edith Pargeterové. Podobně jako v případě Petiškova příběhu o krtkovi přinesla poslední doba hned dva překlady novější: jeden z pera Michaela Henryho Heima (poprvé publikován v roce 1993) a druhý od Craiga Stephena Cravense (poprvé vydán v roce v roce 2006). Tři kompletní překlady řadí Nerudovy Povídky malostranské k dílům české literatury s největším počtem opětovných překladů do angličtiny. I v případě Povídek malostranských lze předpokládat, že nakladatelé při vydávání cílí na cizojazyčné návštěvníky Prahy: valná většina vydání byla publikována až od 90. let 20. století a zpravidla v Praze.

K Janu Nerudovi v anglickém překladu ovšem lze přiřadit ještě jednu charakteristiku, již zmíněnou výše: výborový autor. Ukázky Nerudovy prozaické, básnické či publicistické tvorby si často a pravidelně nacházely cestu do antologií představujících českou literaturu, konkrétně úryvky z Nerudy vyšly v 19 různých výběrech české beletrie. V pěti případech si Neruda v anglickém překladu našel cestu také do průřezových antologií literatury světové, což je na poměry českých autorů relativně velké množství.

Překladům děl **Karla Jaromíra Erbena** do angličtiny vévodí jeho pohádková tvorba. Právě ve výběrech slovanského folklóru vyšly první ukázky z Erbena ještě na konci 19. století. Od té doby byl poměrně pravidelně zařazován do výborů české literatury (celkem 13-krát). A jak už bylo zmíněno výše, zvláště jeho pohádky vydané spolu s Boženu Němcovou jsou v poslední době hojně vydávány (pětkrát od roku 2000). Až na úryvky (Štědrý den, Vodník) ovšem nebylo přeloženo autorovo v Česku nejpopulárnější dílo – Kytice.

Z tvorby českých autorů následujících za uvedenou patnáctkou nejvydávanějších spisovatelů bylo publikováno méně než deset samostatných knižních vydání.

5. TEZE – DISKUSE

Vraťme se nyní k tezím z úvodu a okomentujme je na základě sebraných dat.

1. Překlad literatury se odráží celkový zájem publika v cílové zemi o danou jazykovou oblast. Tento zájem vyplývá ze širších politicko-sociálních souvislostí. Proto lze například předpokládat nárůst zájmu o českou literaturu a s ním i počet překladů po událostech, jako je Pražské jaro roku 1968 nebo pád komunismu v roce 1989.

Tuto tezi údaje v databázi potvrzují. Kromě celkového postupného růstu vydávání české beletrie v angličtině v průběhu 20. století, lze vysledovat skokové nárůsty v přelomových momentech historie, jako například Pražské jaro nebo pád komunismu v roce 1989. Přitom náklady knih mají přirozeně určité zpoždění za historickými událostmi, proto můžeme sledovat vzrůst až v několika letech následujících po zmiňovaných historických událostech (například v letech 1990-95, viz graf v oddíle 4.2.2).

Konkrétním příkladem může posloužit skokový nárůst vydávání autorů jako Ivan Klíma. Jestliže se za dvě dekády, jež uplynuly od prvního vydání Klímova díla v angličtině v roce 1970, objevilo sedm samostatných knižních vydání, jen za čtvrtinu tohoto období, v letech 1990-95, vyšlo některé z Klímových děl v angličtině čtrnáctkrát. Lze se domnívat, že svou roli v nárůstu publikací sehrál i fakt, že autoři jako Ivan Klíma měli oproti autorům jiným po pádu železné opony navíc jistý punc disidentství, fenomén silně spojený s bývalým východním blokem, který mohl přitahovat zájem čtenářů - ve snaze objevit dříve nepoznané aspekty kultury východní Evropy.

Ještě výrazněji lze tento princip sledovat na překladech děl Václava Havla. Jen v letech 1990-94 vyšlo 18 knih s překlady jeho děl, což dalece předčí jakékoli jiné období vydávání jeho překladů. Věhlas Václava Havla se přitom samozřejmě neopíral pouze o punc disidentství z dob komunismu, ale také o stěžejní uvěřitelný happyendový příběh proměny z disidenta v prezidenta. Nárůst vydávání děl Václava Havla lze předpokládat i v současnosti v souvislosti s jeho úmrtím v prosinci 2011, k ověření tohoto faktu ovšem databáze neobsahuje potřebné, nejaktuálnější, údaje.

Statistická data svými slovy potvrdil v rozhovoru i Ewald Osers: „Když po roce 1968 Československo bylo in the news, bylo určitě lehčí zainteresovat nakladatele pro překlad české knihy než třeba pět let předtím a zase deset let potom. Určitě, zaměřování takřka světové pozornosti na určitou zemi má v mé zkušenosti vliv na nakladatelská rozhodnutí.“⁵⁴ Osers dále poukazuje na to, že podobnou roli sehrál i pád železné opony v roce 1989. Naproti tomu však nevidí srovnatelný vliv rozšíření Evropské unie směrem na východ v roce 2004 (sám ovšem upozorňuje, že v té době se už s ohledem na svůj věk nepohyboval v nakladatelských kruzích tak aktivně jako v dřívějších obdobích).

Podobným příkladem vlivu společenských událostí na zájem publika i vydávání literatury, je příběh nobelovského laureáta Jaroslava Seiferta. V jeho případě vedlo přisouzení Nobelovy ceny přímo k tomu, že nakladatel oslovil překladatele se zakázkou na překlad poezie. „Když Seifert Nobelovu cenu dostal, byl jsem zaplaven návrhy nakladatelů, že bych měl pořídit svazek jako průřez jeho dílem,“⁵⁵ tvrdí takto oslovený překladatel Ewald Osers. Sám však dodává, že se jednalo o naprosto výjimečný případ. Jinak se s překlady poezie naopak on coby překladatel vždy musel ucházet o přízeň nakladatelů (na rozdíl od prózy, kde podle něj k oslovení překladatele nakladatelem dochází poměrně běžně). Jako jistou snahu dokonce využít slávy Nobelovou cenou ověřeného autora a „přiživit se na ní“ vysvětluje překladatelka Dana Loewy⁵⁶ nevídanou aktivitu překladatele Paula Jagasiche, který do angličtiny převedl největší část Seifertova díla (více než 12 sbírek) a postupně se - údajně kvůli nevalné kvalitě svých překladů - z překladatele stal i nakladatelem vlastních převodů Seifertovy poezie.

V současnosti se po určitém vzruchu v 90. letech 20. století množství vydané české beletrie v angličtině snižuje. Zatím je však těžké odhadnout, zda jde o trvalou tendenci, která bude pokračovat a je dána tím, že se těžiště pozornosti publika spojené s chutí porozumět skrze literaturu jiným

---

⁵⁴ Rozhovor s Ewaldem Osersem (audionahrávka), pořídil Rostislav Valvoda 17. 12. 2008 v Sonning Common. Přiloženo k této práci.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. s.1248-1250

kulturám přesouvá k jiným regionům než východní Evropě. Nebo zda se pouze aktuálně vyrovnává „nepřirozený“ vzmach z 90. let 20. století, ale jinak se bude dál udržovat pozvolně rostoucí trend ve vydávání české literatury v angličtině sledovatelný v průběhu celého 20. století. Lze současně předpokládat, že na vydávání překladů se odrazí i pocit krize přítomný v západním společenském diskurzu v posledních letech.

2. Překlad literatury odráží i spoluvytváří obraz zdrojové kultury v kultuře cílové. Proto lze předpokládat četnější vydávání překladů autorů a děl, která zapadají do – často stereotypizovaných – představ cílové kultury o kultuře zdrojové.

Pro tuto tezi lze v údajích databáze nalézt jen částečnou oporu. Týká se skoro jediného - zato však výrazného - příkladu: Švejka. Jak je uvedeno výše, Hašek se svým literárním hrdinou dnes podle některých odborníků patří k nejznámějším českým autorům, který prý zastiňuje i velikána anglického překladu české beletrie, Karla Čapka. Švejk je vnímán do té míry jako specificky česká záležitost, nemající obdoby v jiných literárních dílech, že podle všeho i formuje představy o češtví. Příčina jeho popularity patrně tkví právě v oné specifičnosti a Haškovo dílo se skutečně těší častým reedicím.

Dalším, byť poněkud specifickým, příkladem, kdy „českost“ hraje roli ve vydávání anglických překladů, jsou tituly tzv. pro turisty. Pohádky Erbena a Němcové, Petiškovy příběhy o krtečkovi, ale i Nerudovy Povídky malostranské a další díla spojená s Prahou či Českem se vydávají tak často právě proto, že nesou punc něčeho specificky českého a lze si je tak odvézt jako „suvenýry“ z Česka.

Na druhou stranu na základě příkladu Haškova Švejka či literatury pro turisty lze jen stěží tvrdit, že by „specificky český charakter“ díla či autora hrál výraznou roli ve vydávání české beletrie v angličtině obecně.

Dílo nejvydávanějšího českého autora v angličtině, Karla Čapka, dlouhou dobu existovalo v překladech, které podle Roberta Wechslera, dlouholetého vydavatele české beletrie a velkého propagátora Čapkova díla,

z Čapka „udělaly ‚útulného‘ a viktoriánského spisovatele“⁵⁷. Na tom lze vidět, že spíš než o zdůrazňování specifické „českosti“ šlo při převodu o přizpůsobení dobovým normám přijímající kultury. Ostatně, podobnému „ohlazování“ se nevyhnul ani samotný Švejk. Jak upozorňuje James Partridge, první překladatel Švejka Paul Selver „*has sometimes bowdlerized what he has translated, missing out not just words and paragraphs if he feels they might offend, but even whole pages.*“⁵⁸

Ale ani u dalších autorů, kteří patří k těm nejvydávanějším a nejnámějším, nelze pozorovat, že by zaujali jakýmisi specifickými českými rysy či tématy. Naopak by bylo možné tvrdit, že autoři, jako například Milan Kundera, jsou vydáváni proto, že jsou vnímáni jako součást světového literárního kánonu, nikoli jako specificky čeští autoři. Nelze prokázat, že by se na Kunderově popularitě negativně odrazila exilem oslabená vazba na Česko ani fakt, že od jisté doby píše pravděpodobně primárně francouzsky. Podobně Miroslav Holub, vedle nobelovského laureáta Seiferta nejvydávanější český básník, je častěji publikován v antologiích světové poezie než ve výběrech, jež mají za cíl představit poezii výhradně českou. Ewald Osers o Miroslavu Holubovi dokonce říká, že „není specificky český básník, ale mezinárodní básník, náhodně píšící česky.“⁵⁹ A stejně tak i často vydávaný Arnošt Lustig je především autorem tématu tíživé zkušenosti holokaustu, tedy tématu nikterak specificky českého.

Vedle toho některá ikonická díla české literatury, jako například Máchův Máj, se netěší v angličtině žádné zvláštní pozornosti ani známosti. Pro překladatele s hlubokou znalostí české literatury sice Máj patrně představuje dílo hodné pokusu o převod do angličtiny i jistou překladatelskou metou. Dosvědčuje to šest různých kompletních překladů za posledních 80 let (první překlad byl vydán v roce 1932). To je zcela nevídaná četnost překladů původního českého díla do angličtiny (a možná nejen

---

⁵⁷ ČULÍK, J. *Zaniklo nakladatelství Catbird Press* [online]. Britské listy. 17.6.2004. URL: <<http://blisty.cz/art/18585.html>> [cit. 2012-12-02]

⁵⁸ CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. s. 620

⁵⁹ Rozhovor s Ewaldem Osersem (audionahrávka), pořídil Rostislav Valvoda 17. 12. 2008 v Sonning Common. Přiloženo k této práci.

českého) a činí z Máje v angličtině české dílo s největším počtem opětovných překladů. To je o to paradoxnější, že jak bylo řečeno, Máj ani Mácha jako takový se netěší žádné zvláštní pozornosti anglosaských čtenářů. Je přitom vyprávějí, že tři ze šesti překladů vyšly poprvé v Česku, nikoli v Británii či USA, jeden byl publikován v USA, jeden časopisecky a jeden online.

Podobně v anglickém překladu takřka „chybějí“ básníci úzce vázaní na češtinu (například František Halas) či takoví, v jejichž díle se silně odráží česká realita (například František Hrubín, z něhož kromě několika jednotlivých básní v antologiích v angličtině existuje pouze jeho tvorba pro děti). Nejde však jen o básníky, ani prozaici, patrně pro překladatele, náročně pracující s češtinou, jako například Vladislav Vančura, nemají v anglickém překladu valné zastoupení. K několika úryvkům v antologiích a románu Konec starých časů nedávno přibyla kratochvilná próza Rozmarné léto, přitom jak Konec starých časů, tak i Rozmarné léto vyšly v Praze.

Přílišná specifičnost, příliš hluboká zakotvenost v českém jazyce či kontextu, se naopak zdá být při překladu na překážku. Ne náhodou je Osersovo hodnocení Holuba coby mezinárodního básníka náhodně písíčího česky ukončeno dovětkem: „a proto se taky tak lehce a úspěšně překládá.“⁶⁰

Na základě výše uvedených příkladů a údajů v databázi by tedy dokonce bylo možné zformulovat protikladnou tezi, a sice, že častěji jsou vydáváni takoví autoři, kteří nejsou vnímáni jako specifictí, exotičtí v přijímající kultuře, ale autoři vnímaní jako součást širšího, sdíleného literárního kánonu. Svoji roli zde samozřejmě hraje i zmíněná otázka snadnosti či složitosti překladu původního díla.

3. Protikladnou tendencí oproti dvěma předchozím tezím zdůrazňujícím kulturní či společenské příčiny pro to, proč jsou některá díla a autoři překládáni častěji než jiní, je subjektivita, často obtížně interpretovatelná skrze „kulturní poptávku“. Výrazný podíl na výběru autorů a děl k překladům mají subjektivní preference překladatele, nakladatelů nebo často i kontakty samotných autorů s překladateli.

---

⁶⁰ Rozhovor s Ewaldem Osersem (audionahrávka), pořídil Rostislav Valvoda 17. 12. 2008 v Sonning Common. Přiloženo k této práci.

Materiál k této tezi víc než v případě tezí předchozích je třeba kromě databáze hledat i v dalších zdrojích, konkrétně ve vyjádřeních samotných překladatelů či nakladatelů.

Například Robert Wechsler, dlouholetý vydavatel a popularizátor české literatury v anglickém překladu, poměrně jednoznačně vyjadřuje subjektivní motivace pro svou nakladatelskou práci, motivace spojené se snahou změnit současný stav na „literárním trhu“, postavit se aktuálním trendům, spíše než vyjít vstříc „poptávce“: „Jedním z důvodů, proč jsem založil nakladatelství Catbird Press, bylo to, abych oživil Čapkovu pověst v USA. To se mi do určité míry podařilo, ale přesto se zdá, že Čapek není zrovna příliš vítaný v literárním akademickém světě.⁶¹

Snaha o popularizaci autora přitom, zvláště u akademicky činných překladatelů, nemusí zůstávat u překladů samotných, jak uvádí Norma Comrada: *“Since no one in the Slavic field either there or elsewhere seemed to be emphasizing Čapek, I began to give the occasional academic paper and then to organize Čapek panels, first for the American Slavic Studies organization, and then for the international one.”*⁶² Odtud pak vedla poměrně logická cesta ke spolupráci Normy Comrady právě s Robertem Wechslerem, která pokračovala i po vydání velké čapkovské antologie *Toward the Radical Center: a Karel Čapek Reader*. Propojování akademické a překladatelské dráhy je přitom poměrně obvyklé, příkladem za všechny je pozoruhodné dílo nedávno zesnulého Michaela Henryho Heima, působícího na Kalifornské univerzitě.

Ewald Osers, jeden z nejvydávanějších autorů překladů české literatury do angličtiny, načrtává s ohledem na subjektivní preference překladatele jistý rozdíl mezi jednotlivými literárními žánry: poezí a prózou. „Poezii jsem si vybíral vždycky já, a překlad mi nikdo neplatil. Prózu mi

---

⁶¹ WECHSLER, Robert. *Skončilo americké nakladatelství, které vydávalo překlady českých knih* [online]. Britské listy. 9. 6. 2004. URL: <<http://blisty.cz/art/18474.html>> [cit. 2011-10-30]

⁶² SOUKUPOVÁ, D. *Czech Literature in English Translation* [online]. URL: <is.muni.cz/th/64398/ff_m/Magisterska_diplomova_prace.doc> [cit. 2011-09-18]. s. 86. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře anglistiky a amerikanistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Simona Mazáčová

nabízeli nakladatelé a naštěstí platili, nepříliš štedře, ale platili.“⁶³ Jedinou výjimkou, kdy se nakladatelé sami začali obracet na překladatele s žádostí o překlad poezie, byl podle zkušeností Ewalda Oserse případ Nobelovou cenou ověřeného Jaroslava Seiferta: „Když Seifert Nobelovu cenu dostal, byl jsem zaplaven návrhy nakladatelů, že bych měl pořídit svazek jako průřez jeho dílem.“⁶⁴ (Stojí za to připomenout, že Ewald Osers patřil v poslední době k těm nejznámějším a nejvydávanějším anglickým překladatelům české literatury, proto jeho soudy, zvláště ohledně vztahů s nakladateli, nemusejí mít všeobecnou platnost.)

V podobném duchu, možná ještě s větším akcentem na subjektivní preference a aktivitu překladatele, se vyjadřuje i Dana Loewy, americká překladatelka ze současné generace, když mluví o svém překladu Seifertovy sbírky *Na vlnách TSF*: „*No one assigned the book to me. I chose it. That's the way it is in the U.S. by the way. No one can live off translating. [...] Most of my fellow literary translators do it for the love of the art and they are usually literature professors. Moreover, usually, they get no recognition or promotions for doing translations. You see, it's entirely a labor of love.*“ A dále komentuje situaci v USA: „*Few Americans still read poetry and even fewer read it in translation. So if you want to get published as a translator, you pick an author and a work, do a test sample and then you write proposals to various publishers who may be interested. Sometimes they are, most of the time they aren't.*“⁶⁵ (Je třeba doplnit, že Dana Loewy není nikterak srovnatelná s osobností Ewalda Oserse, pokud jde o šíři jejího překladového díla. Jejím, takřka jediným, výrazným počinem je právě převod rané poezie Seiferta, jemuž Dana Loewy věnovala i svou disertační práci.)

Právě v této situaci nepříznivě nastavené pro vydávání překladů v angličtině, těch básnických zvláště, hrají výraznou roli i subjektivní motivace i osobnosti nakladatelů: podle Oserse stále „existují nakladatelství,

---

⁶³ Rozhovor s Ewaldem Osersem (audionahrávka), pořídil Rostislav Valvoda 17. 12. 2008 v Sonning Common. Přiloženo k této práci.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ SOUKUPOVÁ, D. *Czech Literature in English Translation* [online]. URL: <is.muni.cz/th/64398/ff_m/Magisterska_diplomova_prace.doc> [cit. 2011-09-18]. s. 90. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře anglistiky a amerikanistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Simona Mazáčová

kde hlavní editor nebo ředitel je básník a nerozhodují se podle předpokládaného zisku“. Slova Ewalda Oserse jsou potvrzením slov i činů Roberta Wechslera, který přímo založil nakladatelství Catbird Press s cílem propagovat českou literaturu.

6. ZÁVĚR

Jak je naznačeno v diskusi k tezím i jak vyplývá z databáze, to, jaká díla z domácí literární tvorby jsou nakonec přeložena a vydána, je vždy výsledkem složitých, často protichůdně působících kulturních, společenských, ale také zcela subjektivních faktorů.

Ačkoli v případě význačných historických událostí (jako například Pražské jaro či prisouzení Nobelovy ceny) lze dohledávat společenské příčiny za vznikem a vydáváním překladů, bylo by zkratkovité se na základě toho snažit vysvětlovat překladovou produkci výhradně skrze společenské faktory a pokoušet se formulovat, vnitřně bezrozpornou, nakladatelsko-překladatelskou politiku.

Nakolik různé a protikladné faktory vstupují do vydávání překladů, dobře ilustruje jedno vyjádření Ewalda Oserse: „Arnošt Lustig mě stále trápí, abych mu přeložil ještě dvě nebo tři knihy. Ale ačkoli mám plné pochopení pro jeho postoj a pro okolnost, že je prvotřídní spisovatel holokaustu, vím na druhé straně, že angličtí nakladatelé už další holokaustové knihy vydávat nechtějí.“⁶⁶

Oproti představě překladu coby objektivně podmíněného kulturního transferu, Oserse, ohlížeje se za svou celoživotní překladatelskou činností, staví lakonické hodnocení: „Já myslím, že do značné míry to, co jsem přeložil, bylo výsledkem nahodilých kontaktů.“⁶⁷

Zdá se, že právě poznání subjektivních motivací překladatelů, nakladatelů či autorů i připuštění jisté nahodilosti je klíčové k pochopení vývoje překladu z takového jazyka, jako je čeština. Zvláště v případě poezie, ale i jiné tvorby silně vázané na češtinu či český kontext, je třeba navíc brát v potaz nároky, jež takový literární kus na překladatele klade. Patrně právě v oblasti náročnosti/snadnosti překladu se skrývá odpověď na otázku, proč je nejvydávanějším českým básníkem Miroslav Holub.

Subjektivnost motivací při vydávání překladů může působit v případě češtiny výrazněji než u jiných, větších, jazyků ze dvou důvodů:

---

⁶⁶ Rozhovor s Ewaldem Osersem (audionahrávka), pořídil Rostislav Valvoda 17. 12. 2008 v Sonning Common. Přiloženo k této práci.

⁶⁷ Ibid.

1. Nejvýznačnější překladatelé z češtiny do angličtiny jsou zpravidla lidé s českými kořeny či univerzitně působící bohemisté. Svoji práci tak často mohou vnímat jako službu „svému“ autorovi či rodné zemi, jako snahu šířit to, k čemu oni sami mají blízký a vřelý vztah. 2. Překlady českých autorů neslibují zrovna stát se bestsellery. Je proto často na straně překladatelů i nakladatelů zapotřebí nadstandardního osobního odhodlání a vkladu. Výmluvným dokladem významu, jaký hrají osobní motivace v překladu, je případ Máchova Máje: je to báseň s největším počtem překladů do angličtiny z celé české literatury, přesto nijak zvlášť známá či ceněná v anglosaském prostředí. Takový případ lze sotva vysvětlit skrze „kulturní poptávku“.

Tato práce si neklade za cíl poskytnout zevrubnou analýzu obrazu českého literatury v angličtině. Jejím cílem bylo díky databázi spíše poskytnout materiál, výchozí pozici pro úsilí dalších badatelů.

Každopádně je několik oblastí, objevených nad touto prací, které ležely mimo hlavní zaměření této práce, ale které by podle mínění autora práce stály za zkoumáním, například v rámci dalších diplomových prací:

1. Zajímavým způsobem, jak zkoumat zájem o českou literaturu v angličtině (nevyzkoušeným v této práci), by bylo projít data z programu *Public Lending Right*⁶⁸. Tento program je určen pro autory – a tedy i překladatele – s cílem kompenzovat jim potenciální ztráty z prodeje jejich děl kvůli zařazení do veřejných knihoven a také s cílem podpořit autorskou tvorbu; tato legislativa funguje v Británii, Kanadě, Austrálii a dalších asi 25 zemích, kromě USA). V rámci systému *Public Lending Right* jsou shromažďovány údaje o množství jednotlivých výpůjček z veřejných knihoven. Bylo by tedy možné zkoumat, jak často, kdy a kde jsou konkrétní autoři či díla „žádáni“ ve veřejných knihovnách.

2. Za ověření by rovněž stála teze Roberta Wechslera, zmíněná v začátku této práce, podle níž je „v období od druhé světové války česká literatura pravděpodobně nejpřekládanější cizí literaturou do angličtiny (na

---

⁶⁸ *Welcome* [online]. Public Lending Right UK website team. URL<<http://www.plr.uk.com>> [cit. 2012-12-26]

základě počtu knih na jednoho českého mluvčího)⁶⁹. Platí toto hodnocení? Čím je tento stav dán? A nemění se v poslední době?

3. Bylo by dále zajímavé i potenciálně velmi užitečné prozkoumat a zhodnotit podporu překladu do angličtiny (ale i jiných jazyků) ze strany českého státu. Nakolik je tato podpora aktivní (například ve srovnání s obdobnými programy podpory jiných států či například obdobím první republiky)? Jak silně se tato podpora projevuje a nakolik ovlivňuje obraz české literatury? Z jakých východisek, pokud jde o českou literaturu, tato podpora vychází?

Kéž bibliografie české literatury v anglickém překladu sestavená v rámci této práce tomuto a dalšímu bádání napomůže.

---

⁶⁹ WECHSLER, Robert. *Skončilo americké nakladatelství, které vydávalo překlady českých knih* [online]. Britské listy. 9. 6. 2004. URL: <<http://blisty.cz/art/18474.html>> [cit. 2011-10-30]

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Literatura

CLASSE, Olive (ed.). *Encyclopedia of Literary Translation into English*. Chicago, London : Fitzroy Dearborn Publishers. 2000

DELISLE, Jean; WOODSWORTH, Judith (eds.). *Translators through history*. Amsterdam Philadelphia : Benjamins, UNESCO. 1995.

FRANCE, Peter (ed.). *The Oxford Guide to Literature in English Translation*. Oxford, New York : Oxford University Press. 2000

KNOPP, F. *Česká literatura v exilu 1948–1989*. Praha : Makropulos. 1996.

KOPTA, F. P. W. (ed.). *Bohemian Legends and Other Poems*. New York : William R. Jerkins. 1896. [oskenovaná verze online] URL:
<<http://archive.org/stream/bohemianlegends00koptgoog#page/n15/mode/2up>> [cit. 2012-08-25]

KOVTUN, Jiří. *Czech and Slovak Literature in English: A Bibliography*. Washington : Library of Congress, 1988.

LEFEVERE, André. *Translating literature*. New York : The Modern Language Association of America, 1994.

LEVÝ, Jiří. *České teorie překladu I+II*. Praha : Ivo Železný, 1996.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Praha : Ivo Železný, 1998.

MENCLOVÁ, V. & VANĚK, V. et al. *Slovník českých spisovatelů*. Praha : Libri. 2005

NOVÁK, Arne. *Stručné dějiny literatury české : zkrácené znění podle 4. vyd. Přehledných dějin literatury české*. 1. vyd. Olomouc : R. Promberger, 1946.

PYM, Anthony. *Method in Translation History*. Manchester : St Jerome Publishing, 1998.

SOUKUPOVÁ, D. *Czech Literature in English Translation* [online]. URL:<is.muni.cz/th/64398/ff_m/Magisterska_diplomova_prace.doc> [cit. 2011-09-18]. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity

na katedře anglistiky a amerikanistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr.
Simona Mazáčová

VENUTI, L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London and
New York: Routledge. 1995.

HASKELL, DANIEL C. *Foreign plays in English; a list of translations in the New
York Public library* [online]. The New York Public Library : New York. 1920.
URL: <<http://archive.org/details/foreignplaysine00haskgoog>> [cit. 2012-11-
17]

Články

BRDEČKOVÁ, T. *Ještě jsem tady: Peter Kussi*. Režie: Z. Tyc. Česká televize. URL:
<[http://www.ceskatelevize.cz/porady/1059542845-jeste-jsem-
tady/200322224940011-peter-kussi-ph-d/](http://www.ceskatelevize.cz/porady/1059542845-jeste-jsem-tady/200322224940011-peter-kussi-ph-d/)> [cit. 2012-08-26]

BROWNJOHN, A. *Ewald Osers obituary* [online]. The Guardian. 27. 11. 2011.
URL: <[http://www.guardian.co.uk/theguardian/2011/nov/27/ewald-osers-
obituary](http://www.guardian.co.uk/theguardian/2011/nov/27/ewald-osers-obituary)> [cit. 2012-11-17]

CÍSAŘ, J. *Český knižní trh*. URL: <[http://www.czechlit.cz/odkazy/cesky-
knizni-trh](http://www.czechlit.cz/odkazy/cesky-knizni-trh)> [cit. 2012-12-26]

ČULÍK, J. *Zaniklo nakladatelství Catbird Press* [online]. Britské listy. 17.6.2004.
URL: <<http://blisty.cz/art/18585.html>> [cit. 2012-12-02]

FOX, M. *Aaron Asher, Editor of Literary Heavyweights, Dies at 78* [online]. The
New York Times. 22. 3. 2008. URL:
<<http://www.nytimes.com/2008/03/22/arts/22asher.html>> [cit. 2012-08-
26]

GLENNY, M. *Obituary: Aaron Asher, New York literary publisher and editor*
[online]. The Guardian. 2. 4. 2008. URL:
<<http://www.guardian.co.uk/books/2008/apr/02/culture.obituaries>> [cit.
2012-08-26]

HEVESI, D. *Arnost Lustig, Who Wrote Tales of Holocaust, Dies at 84* [online].
The New York Times. 5. 3. 2011. URL:

<<http://www.nytimes.com/2011/03/06/books/06lustig.html? r=0>> [cit. 2012-09-23]

LENIHAN, D. *Was Ian Milner a Spy? A Review of the Evidence* [online]. Wellington : Victoria University of Wellington, 2008. URL: <<http://nzetc.victoria.ac.nz/tm/scholarly/tei-LenWasI.html>> [cit. 2012-12-16]

LEVY, A. *Kaca Polackova-Henley: A Translator's Transatlantic Odyssey*. The Prague Post. 13 October 1992. URL: <<http://www.praguepost.com/archivescontent/11204-kaca-polackova-henley-a-translator-s-transatlantic-odyssey.html>> [cit. 2012-08-26]

McDOWELL, E. *Little-Known in U.S., Nobel Poet Praised Here* [online]. The New York Times. 12 October 1984. URL: <<http://www.nytimes.com/1984/10/12/books/84nobel2.html>> [cit. 2012-11-18]

PARTRIDGE, J. *Book Review: The Grandmother*. URL<http://www.ce-review.org/99/7/books7_partridge.html>

PYM, A. *Venutti's Visibility* [online]. Tarragona : Anthony Pym URL<http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/translation/1996_Venuti.pdf> [cit. 2012-12-16]

SAXON, W. *Bohumil Hrabal, 82, Who Defied Censors in Wry Tales of Ordinary Czechs* [online]. The New York Times. 6. 2. 1997. URL: <<http://www.nytimes.com/1997/02/06/arts/bohumil-hrabal-82-who-defied-censors-in-wry-tales-of-ordinary-czechs.html>> [cit. 2012-11-18]

SMITH, G. B. *Biography: Sir John Bowring (1792-1872)*. URL: <<http://www.historyhome.co.uk/people/bowring.htm>> [cit. 2012-07-06]

WECHSLER, Robert. *Skončilo americké nakladatelství, které vydávalo překlady českých knih* [online]. Britské listy. 9.6.2004. URL: <<http://blisty.cz/art/18474.html>> [cit. 2011-10-30]

Databáze a online zdroje

Česká literatura v exilu [databáze online]. Praha : Ústav pro českou literaturu AV ČR. URL: <<http://isis.ucl.cas.cz/?form=cle>> [cit. 2011-09-17]

NAUGHTON, J. *Czech and Slovak Literature in English* [online]. URL: <<http://users.ox.ac.uk/~tayl0010/transl.html>> [cit. 2011-08-30]

Encyclopedia Britannica [online]. Encyclopedia Britannica Inc. URL: <<http://www.britannica.com/>> [cit. 2011-10-22]

Index Translationum [databáze online]. Paris : UNESCO. URL: <<http://www.unesco.org/xtrans/bsform.aspx?lg=0>> [cit. 2011-09-16]. World Bibliography of Translation

Open Library [databáze online]. Internet Archive. URL: <<http://openlibrary.org>> [cit. 2011-09-18]

Paul Wilson [online]. Paul Wilson. URL: <<http://paulwilson.ca>> [cit. 2012-11-18]. Osobní web překladatele

Portál české literatury [online]. Praha : Institut umění. URL: <<http://www.czechlit.cz>> [cit. 2011-09-18]

Slovník české literatury po roce 1945 [databáze online]. Praha : Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR. URL: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz>> [cit. 2011-09-13]

Twentieth Century Czech Poetry in Translation [online]. URL: <<http://www.iwpe.org.uk/Tr.Cz1.html#A17>> [cit. 2011-11-10]

Vitalis [online]. Vitalis, s.r.o. URL: <<http://www.vitalis-verlag.com>> [cit. 2012-10-03]. Web nakladatelství

Voyen Koreis [online]. Voyen Koreis. URL: <<http://www.voyenkoreis.com>> [cit. 2012-11-18]. Osobní web překladatele

Wikipedia [online]. Wikimedia Foundation. URL: <<http://en.wikipedia.org/wiki/WorldCat>> [cit. 2011-09-18]

WorldCat.org [databáze online]. Online Computer Library Center. URL: <<http://www.worldcat.org>> [cit. 2011-09-17]. The World's Largest Library Catalog

ZACH, A. *Slovník nakladatelství* [online]. URL: <<http://www.slovník-nakladatelství.cz/>> [cit. 2011-10-18]

8. PŘÍLOHY

PŘÍLOHA A – ROZHOVOR S EWALDEM OSERSEM

(viz soubor Osers-rozhovor.wav přiložený na CD)

PŘÍLOHA B – E-MAIL OD GEORGE KOVTUNA

george kovtun <verajiri@yahoo.com> 01.11.07

komu: valvodar@gmail.com

Vazeny pane Valvodo,

s textem me davne bibliografie muzete nalozit podle vlastniho uvazeni. Myslenku publikovat doplnenou bibliografii na internetu povazuji za vybornou - s tou pripominkou, ze sestavovani bibliografie je prace mnohem narocnejsi na cas a pro jeji puntickarsky formalismus mnohem obtiznejsi, nez se zda; ctenar nemuze praci autora, který je jakoby neviditelny, nikdy docenit. Vubec Vas nechci odradit, chci jen rici, ze autor biobibliografie je podle mych zkusenosti reholnik literatury - coz mu slouzi ke cti.

K metodice nemam zadnou zvlastni radu. Bibliografie nema zadna ustalena pravidla, autori si je tvori sami podle svych potreb. A v bibliografii neexistuji zadne predchozi zkusenosti, takze se nemusite povazovat za nezkuseneho. Vsichni odkoukali neco od nekoho. Kdyby se Vam po formalni strance hodilo cokoli z me bibliografie, muzete to prevzit; i ja jsem leccos prevzal, ani nevim odkud.

Preju Vam uspech ve studiu a v praci. S pozdravem

Jiri Kovtun

PŘÍLOHA C – BIBLIOGRAFIE

Z technických důvodů je vytištěna pouze část databáze z verze excelové tabulky, plná verze totožné tabulky – viz soubor bibliografie.xls přiložený na CD.